

Šoli, mladini



in učiteljstvu!

Slovenski učitelj

*Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva*

Urednik F. Fabinc

Vsebina:

Nova vzgojna orientacija. F. Fabinc	153
Prosto spise v službi etične vzgoje. (Konec.) Elza Kukovec	156
Nauki. France Bevk	160
Učitelj na pomožni šoli. (Dalje.) Anica Lebar	162
Delo v luči krščanstva. (Dalje.) Dr. M. Mikulka	167
Pokorščina in vzgoja. A. Čadež	174
Pripombe k načrtu za preustrojitev šolstva. F. Lužar	178
Kratka zgodovina slovenskega slovstva. S. Mihaela Žmitek	181
Sijajno zborovanje Slomškove zveze	184
Kultura in književnost	186
Zapiski	190
Društvena in stanovska kronika	196

Leto XX.

1919

Štev. 7.-9.

PRAVILA¹

zveze jugoslovanskih krščanskih učiteljskih društev.

I. Namen.

§ 1. »Zveza jugoslovanskih krščanskih učiteljskih društev« je zveza učiteljskih društev, kojih namen je podpirati nravno-verske, pedagoške in narodne smotre šole temeljem krščanskih načel in širiti na tej podlagi kulturo med ljudstvom (ter zastopati materijalne stanovske interese učiteljstva).² Politični smotri so izključeni.

II. Sredstva.

§ 2. V dosego zvezinega namena:

- prireja zveza občne zборе in shode s primernim predavanjem in sklepanjem;
- ustanavlja društva z v § 1. omenjenim namenom;
- izdaja učiteljski list »Jugoslovanski učitelj«, glasilo krščansko mislečih učiteljev in vzgojiteljev, ter tudi druge liste po potrebi;
- osnuje in vzdržuje lastno knjižnico;
- vodi in nadzoruje podrejena društva ter pazi, da se vrši njih poslovanje urno in po pravilih;
- izvoli si razne odseke;
- osnuje si raznovrstna podjetja, ki so v prosepah šolstva in narodne kulture.

§ 3. Stroški se pokrivajo:

- s članarino;
- z dobičkom literarnih in drugih podjetij;
- z darovi, volili itd.

III. Sedež zveze.

§ 4. Sedež zveze je v Ljubljani.

IV. Člani.

§ 5. Redni člani zveze so:

- pasivni: učiteljska društva z namenom, določenim v § 1.;
- aktivni: vsi redni člani podrejenih društev.

V. Članarina.

§ 6. Članarina za vsakega rednega člana podrejenih društev določa vsakoletni redni občni zbor zveze in se plačuje skupno z naročnino »Jugoslovanskega Učitelja«.

§ 7. Članarino z naročnino pobero odbori podrejenih društev ter jo vpošljejo do konca oktobra zvezinemu blagajniku.

§ 8. Polovico članarine ostane podrejenim društvom.

VI. Sprejem članov.

§ 9. Odbor zveze sprejema ter odklanja kot redne člane v § 5. a) omenjene. Priziv je mogoč na zvezin občni zbor. Sprejeto društvo dobi od predsednika toliko izvodov zvezinih pravil, kolikor znaša število rednih članov sprejega društva.

VII. Izstop iz zveze.

§ 10. Iz zveze izstopi društvo:

- če brez zvezinega dovoljenja izpremeni svoja pravila;
- če ne vplača navzlic opominu od strani predsednika do konca decembra svojega letnega doneska;
- če ga odbor izključi.

§ 11. Vsa ona društva, ki ne vplačajo v mesecu oktobru svojih letnih doneskov, opomni predsednik pismeno v mesecu novembru na njih dolžnost napram zvezi. Katero društvo vkljub opominu ne vplača, se smatra odstopivšim.

§ 12. Odbor sme z dvetretjinsko večino vseh odbornikov izključiti društvo iz zveze. Priziv je mogoč na zvezin občni zbor in ugasnejo pravice društva še-le po sklepu zvezinega občnega zbora.

§ 13. Že vplačanih prispevkov društvo ne vrača. Z izstopom ali izključenjem ugasne vsaka pravica do zveze ali njenega premoženja.

VIII. Pravice članov.

§ 14. Pravice rednih članov po § 5. a) so:

- stavljati razne predloge, ki so v prosepah zveze, učiteljstva ali šole;
- sprejemati, odklanjati in izključiti proti prizivom redne zvezine člane po § 5. b).

§ 15. Pravice rednih zvezinih članov po § 5. b) so:

- prisostvovati zvezinim zborom in shodom, tam ukrepati, predlagati in sklepati, predavati, voliti ter upeljavati goste, katerih imena pa se morajo prej naznaniti predsedniku;
- deležnim biti podpor, katere podaje društvo (§§ 45., 46., 47.).

IX. Dolžnost članov.

§ 16. Dolžnost članov po § 5. a) je pospeševati namen zveze in izročiti ali doposlati v roke blagajniku letni znesek. Držati točno disciplino zveze in izvrševati vse na-

¹ Na ovitku priobčujemo načrt novih pravil za našo organizacijo. Učiteljstvo naj o njih razmišlja, da se lahko izjavi na bodočem zborovanju. Pravila je sestavil poseben odsek.

² Dokler se ne ustanovi skupna stanovska organizacija.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XX. LJUBLJANA, 15. jul.—sept. 1919. ŠTEV. 7.-9.

Nova vzgojna orientacija.

F. Fabinc.

V 5. in 6. številki »Popotnika« piše J. Baukart o »Politični nalogi šole«. Ta članek dokazuje, da se učiteljstvo zaveda svoje velike naloge, ki jo ima danes napram narodu in državi. Novih potov in ciljev iščejo povsod, med zmagovalci in premaganci. Pri določanju teh pa je treba seči stvari do dna, poiskati povsod i d e j o , ki naj zlasti daje p o d l a g o , a naj bo tudi g o n i l o našemu vzgojnemu delu. Prvi trenutek bo vsakdo z Baukartom pokazal na naše šolsko delo, ki ga imamo z ozirom na neodrešeno zemljo, katero je zasedeno po Italiji. Nasprotstvo, ki naj vzraste v srcu naše mladine do Italije, bi se moralo logično prenesti na ves romansko - anglosaški svet, ki je sokriv, da ne pridemo do svojih pravic, saj bi n. pr. samo Amerika in Anglija lahko brez bojev z gospodarskimi represalijami prisilila Italijo, da opusti svoje imperijalistično stališče. Tu bi opozoril učiteljstvo na članek Antona Labode v zadnjih številkah »Ljublj. Zvona«: »Moderna politična načela in naši obmejni spori«, kjer pove nekaj dobrih misli o psihologičnem razumevanju stališča posameznih narodov, kar tudi za nas ne bo brez pomena. Pa naj si bo že tako ali tako, vendar se mi zdi, da naše delo ne sme biti samo intelektualno, da, rečem, niti na prvem mestu ne sme biti, ampak postaviti ga moramo na drugo mesto. Gotovo, naša mladina mora biti statistično poučena o vseh narodnih delcih, ki še ostanejo izven naše narodne države, zemljepisje naj poučuje našega otroka v zadnji gorski vasi ne samo o državnih, ampak tudi etnografičnih mejah. To je d o l ž n o s t , ki jo ima narodni učitelj v šoli in zunaj šole, v tem smislu bodo prikrojene vse šolske knjige in slabo bi stala naša stvar, če bi bilo drugače in bi se učiteljstvo tega ne zavedalo. In vendar, naj stvar razmišljam kakor hočem, to delo bi bilo premalo, premalenkostno in samo drugovrstno. Pravzaprav nič pozitivnega. Reči moram, da je naša šola in naše učiteljstvo v težavnih razmerah že sedaj storilo v tej smeri kolikor je sploh bilo mogoče. Iredento smo imeli že sedaj, ker mi smo gledali in hrepeneli po združitvi s sorodnim plemenom, ki je že imelo svojo državo. S v e - t o v n i p r e o b r a t je izvršil delo, ki bi ga sami gotovo ne bi mogli napraviti in že danes povsod vidimo, da noben del naroda ni bil pripravljen na sedaj izvršeno dejstvo. Ustanovitev samostojne Srbije, svetovna vojna — tretje pa pride, kdaj in kako ne vemo, a gotovo je, da

bo takrat dovršeno naše narodno oblikovanje. Toda ena misel je, ki se tukaj dvigne in je velike važnosti za učiteljevo delo med širokimi sloji naroda. Prvič, treba bo zopet čakati ugodne prilike, da se izvrši tretje dejanje v našem narodnem razvoju, ki bo po večini vzklikl zunaj naših narodnih sil in bo od nas zavisen le v toliko, da bomo spoznali pravi trenutek v odločilni uri in da smo takrat povsem pripravljeni. In sedaj preidem k najvažnejšemu, to je metodi in taktiki, ki jo moramo vporabljeti pri narodovi vzgoji v šoli in izven šole. Ta metoda mora biti druga in nova, ker predmet, s katerim imamo opraviti, tudi ni isti, kakor je bil, in tudi cilj, ki ga hočemo doseči, ni čisto identičen s prejšnjim. Usodepolno napako bi napravili, če bi pri vzgoji vporabljali sredstva, ki smo se jih naučili pri naših bivših gospodarjih, kadar so hoteli vzgojiti dobrih državljanov recimo tudi med nemškimi sodržavljanji ali pa celo v narodno skoraj enotni Nemčiji. Če prebereš kako tako metodiko recimo za zgodovinski, zemljepisni ali celo literarni pouk, ne dobiš drugega, kakor rubriciranje slavospevov na posamezne osebe, povečevanje veličin, ki največkrat tega niso zaslužile. Bizantizem, kakor ga najhujšega ne najdeš pri starorimskih samodržcih. Vsa vzgoja je služila enemu sistemu, zato se ni čuditi, da je bila ljudska duša zastrta z gosto mrežo neresnice, v duši sami pa je vladala praznota in v srcu brezčutje.¹ Znameniti socijolog Gumplovič je dejal, da je država organizirano nasilje manjšine nad večino. Ta resnica bo najbrž tudi po brezprimerni vojni še dokaj časa v veljavi. Za nas naj bo opomin, da si pri svojem vzgojnem in poučnem delu ohranimo samostojnost in neodvisnost. Obrnimo svoje delo na znotraj, narodovi duši, ki se je moramo polastiti. Že prej sem govoril o novi metodi. Zakaj? Narodova duša je danes nekaj drugega kakor je bila pred petimi leti. Uničeni prestoli, padec starih avtoritet, vpliv vojnih posledic na vsakega posameznika, preobrat gospodarskih razmer, nešteto nepoznanih in nepreračunljivih imponderabilij, ki so jih ustvarile gospodarske razmere, kako naj bi vsi ti zunanji vtisi ostali brez vpliva na notranje življenje. Že splošna duševna disharmonija in nezadovoljnost je nujna posledica navedenih dejstev. Nova duševna dispozicija zahteva naravno nove metode. Kdo bi hotel s stariimi sredstvi zidati na novi podlagi, ki jo je pa šele utrditi, če smo si analizirali nastala duševna razpoloženja. Postavim se na stališče, da je duševnost podlaga zunanjemu življenju, da le iz duše rastejo in se ustvarjajo tudi materialne dobrine. Priznam, da so neznosne življenske razmere razkrojilno delovale na duševno življenje, nikdar pa ne bomo nasprotno samo z izboljšanjem gospodarskih razmer upostavili ravnotežja duševnih sil, ker je to enostavno nemogoče. V tem pa je določen cilj in nova metoda. Ozdravljenje duševnih sil naših narodnih mas je cilj, metoda pa kaže, da mora biti šolska in izvenšolska vzgoja

¹ Kakšen vzgojni duh in kakšni nazori o človeškem dostojanstvu mladega državljanja morajo vladati na šoli, kjer izdaje voditelj letna poročila, ki bi delala čast vsakemu dvornemu lakaju! In kdo naj spoštuje tako učiteljstvo?

etična. Vsi vzgojitelji, ki nosijo v srcu zvestobo do naše mlade države, morajo stopiti v službo te ideje. Tako bomo pričeli s konsolidacijo narodne države pri najmlajši generaciji in tega najprvo potrebujemo. Nikakor še nismo na znotraj trdni, da bi udarili na ven. Največja nevarnost je v nas samih, v razdrapanem duševnem življenju. Teга se zavedajmo in ubrali bomo pravo pot. Ni danes moj namen, da bi podrobno razpravljaj, kako naj se to izvede, hotel sem le pokazati, kaj je najvažnejše. Učiteljska inteligenca, kar jo je delalo smotreno, je v intelektualnem oziru veliko storila med našim narodom, kar recimo, največ. Drugo stran pa, ki bo danes najvažnejša, vzgojo in vodstvo duševnih sil, je izpustila iz rok ter jo prepustila — zopet odkrito povejmo — duhovščini. Vzroka ne bo težko najti. Krščanstvo je že po svoji ideji sila, ki povsod izhaja in zida na človeški duši. Uniči njo, ki je temelj vsega drugega, potem uničiš tudi vse drugo, ker nimaš več solidne podlage. Večina inteligence, ki se peča z vzgojo in poukom, se je odtujila krščanstvu. Misleči inteligent nikakor vobče v bistvu ne odklanja krščanske ideje, ker je sam zrastel iz nje in jo po logičnem razmišljevanju ne more odkloniti. Odbijajoča misel je bila in je še danes — klerikalizem. Politično krščanstvo — da je klerikalizem zlasti v političnem oziru že eksistiraj, še morda tuintam eksistira in bo najbrž tudi še kdaj v bodoče, to pripoznati nam ne more škodovati — tedaj napačno udejstvovanje krščanstva in to usodepolno naziranje¹ nam je odtujilo toliko inteligentov, nasprotno pa je seveda odtujilo inteligenco ljudskim masam, ki so v svojem jedru prepojene z večno resničnimi idejami krščanstva. Skoraj vsa duhovščina ima zato dostop do narodne duše, česar posvetna inteligenca danes ne more reči, zato uspešno deluje prvič s svojim etično visoko stajanjem osebniim zgledom, drugič pa na tej podlagi s podrobnim vzgojnim delom v cerkvi, šoli in društvih. Krščansko učiteljstvo to vse uvideva in razume, zato nikakor ne zapusti svojega kulturnega stališča in je uverjeno, da je tudi med nasprotniki nekaj globlje mislečih učiteljev, ki jim duševnega življenja ne napolni le nekaj lepodonečih besedi brez miselne vsebine, ampak iščejo tudi »filozofičnih luskin« — kakor se je nekoč neduhovito blagovolil izraziti neki učiteljski list. To sem moral povedati, ker sedaj se nam gre za vse, za nas same, za našo mladino in za bodočnost naše narodne države, ki jo moramo še le ustvariti. Ne zmoti me trenutni uspeh onih, ki morda drugače ali sploh nič ne mislijo, gledam le tja, kje si zagotovimo — vse. Rešimo dušo naše mladine, uravnajmo njeno duševno življenje, obrnimo vse narodove duševne sile v pravo smer in vse nam bo navrženo. Če ozdravimo narodu in posebno mladini dušo, bo ta narod vsikdar sposoben, da udari na desno ali levo, po notranjih in zunanjih sovražnikih, ki bi ogrožali njegovo življenje ali mu stavili ovire po poti navzgor. Ta misel naj bi določala v prvi vrsti učiteljstvu vsebinsko in metodično vzgojno delo. Tudi v intelektualnem oziru je

¹ Da se namreč napačno z njim identificira Cerkev, javno delovanje duhovščine med ljudstvom ali celo ideja krščanstva.

treba, da krenemo svojo pravilno in določeno pot. V svetovni vojni je zmagal nad nemškim avtokratstvom zahodni demokratizem, ki pomeni s splošnočloveškega stališča le neznamen napredek, ki je v svojem jedru meščanskokapitalističen, saj je celo Wilsonovo idejo potisnil v ozadje. Gotovo je, da bo vzhodni demokratizem, ki je danes še brez moči in tudi še ni našel pravega izraza, nekoč prevrgel zahodnega. To bi bil s človeškega stališča en vzrok, da obrnemo mladini oči proti vzhodu. Slovanstvo je danes dejansko med premaganci, ker je ruski narod, ki tvori dve tretjini slovanstva, strt in ponižan. Nikakor ni samo zasluga militaristične Nemčije, zgodilo se je to prav gotovo s tihim priznanjem njenih zaveznikov ali vsaj Anglije, ki je z enim udarcem ubila dve muhi — Nemčijo in Rusijo. Tudi naša država bo dihala in širila svoja pljuča le toliko, kolikor bodo pustili zraka do nas sedanji zmagovalci. To je drugi vzrok, da mlade generacije ne orientiramo v takozvanem zahodnem smislu, da bi morda postavili mesto sedanjih nemško-italijansko-madžarskih vplivov samo zahodno kulturo, da bi pognali narod iz enega kulturno-gospodarskega suženjstva v drugo. Moč je v nas samih, v naši in sorodni krvi, to povejmo mladini, ker šele takrat bo zmagala pravica in ne samo usmiljenje, ki je mogoče le med enakimi,¹ a ne med močnimi in slabimi. Zato mora pogled naše mladine proti vzhodu. Sorodna kri je od Gosposvetskega polja tja v Makedonijo in od tam čez Bolgarsko — v čigavem interesu je spor med Srbi in Bolgari? — naravnost med ruski narod, ne k ruskim carjem, in od tam dalje proti vzhodu k našim Sibirjakom in proti zahodu na Poljsko in Češko. Nepregledna in nepretrgana planota, da oko zaigra v veselju in v duši zasvita domneva, da med tem narodom vzklije demokratizem, ki naj nekoč dovrši in zaključi človeško poslanstvo na zemlji. To kaže našemu učitelju, kje in kako je sestaviti delo osobito v zemljepisju in zgodovini. Duševno zdravi mladini moramo posaditi v intelekt poznanje domovine lastne krvi, ki more in mora prinesiti človeštvu odrešenje, od katerega je danes bolj oddaljeno kot kdaj prej. Veliko idealizma je potreba za to učiteljstvu, a vredno je truda in če tudi trpljenja celega stanu.



Prosto spisje v službi etične vzgoje.

Elza Kukovec.

(Konec.)

Mnogi krivični ljudje tudi delajo tako: Vzame pri črevljarju črevlje na upanje in reče: »Sedaj nimam denarja! V nedeljo ga dobim, tedaj bom takoj plačal.« Prav tako govori krojaču, ki mu je prinesel novo obleko. Potem vzame denar iz omare in gre, toda ne h krojaču in ne k črevljarju, da bi jima plačal. Gre v gostilno in denar zapije in zapravi. Črevljar

¹ Mislim enakost, ki odgovarja duševnim in telesnim razlikam posameznikov in narodov.

in krojač pa naj čakata. Seveda čakata, toda hudo ju stane; često morata stradati zavoljo krivičnosti in zanikrnosti svojih dolžnikov. Taka zanikrnost je vnebovpijoča krivica.

Mnogi gospodarji in gospodinje so kratkovidni glede pravice svojih delavcev in služabnikov. Od rane zore do poznega mraka naj bi hlapec in dekla delala. Hrana pa, ki jo dobita, je slaba in pičla. Gospodinja nalašč pusti splesniti kruh, da ne gre delavcem v slast in ga nobeden ne mara. Pravi, da je to »zdačen« kruh. Kadar reže štrukelj ali meso za delavce, skrbno pazi, da niso kosi preveliki. Kadar je treba plačati mezdo, tedaj je skopemu gospodarju mučno pri srcu.

Povsod slišimo pritožbe, kako so dninarji danes dragi. Kdor tako tarna, je krivičen. Ne pomisli, kako drago mora delavec kupovati obleko, obutilo, stanovanje in živež za tiste dni, ob katerih ne služi; to so nedelje, prazniki in deževni dnevi i. dr.

Tudi odmeva povsod tožba: »Ljudi kakor listja in trave, dninarjev pa ni dobiti.« Vzrok temu je sledeči: Vsak kmetovalec želi, da bi dninarji pri njem hitro opravili in potem bržebolje odšli. Toži se kmetovalcu dnine in hrane, ki jo mora dati. Kako se dninar preživi ostali čas, gospodarja ne briga, samo da mu je delo opravil in da mu bo na razpolago, kadar ga bo zopet rabil. Komu smemo tedaj zameriti, da si išče bolj zanesljivega zaslužka nego je dnina?

Pa tudi služabniki in delavci so večinoma krivični. Zahtevajo veliko mezdo ali dnino, malo dela, mnogo in dobrega jela. Ne briga jih, so-li primerno okoristili delodajalca; včasih mu celo namenoma prizadejejo škodo.

O ježu pripoveduje basen, da je lisici vrnil dobroto s hudobijo. Kakor ta jež z lisico, tako je storil neki sin s svojo materjo. Ko je bil dorastel, izročila mu je dobra mati vse svoje posestvo. Zaupala je sinu in mislila, da bo lepo ž njo ravnal. Toda varala se je. Jedva je bil sin gospodar in lastnik kmetije, že je opustil vso prijaznost in spoštljivost do matere. Zaklepal je pred materjo vse shrambe; celo kruha si mati ni smela sama vzeti. To je mater razžalilo. Očitala je sinu nehvaležnost. Sin pa je mater sunil z nogo in jo pehnil skozi vrata, rekoč: »Če ti ni prav, starka, pa idi drugam.«

Takšni sta torej pravica in krivica. Razmišljajte o tem in napišite primeren spis, kako se vi vadite pravičnosti in ogibate krivičnosti!

Neki deček je napisal sledeči zgled: Pravičnost je velika čednost. Moramo se je pridno vaditi. Jaz sem poskusil, pa se mi ni posrečilo. To pa se je zgodilo tako-le: Mrakov Zepič me je iz hudomušnosti sunil v zid, da se mi je storila bula na čelu. Polotila se me je jeza. Dvignil sem pest, da bi mu vrnil. Tedaj se spomnim, kako so učili gospod učitelj za take slučaje. Nastavil sem Zepiču lice in mu rekel, naj me še udari, če sem kriv. Zepič se je zagrohotal in me s pestjo udaril po nosu, da se mi je takoj ulila kri. Tedaj se nisem mogel več brzdati. Planil sem nanj in ga naklestil, kolikor mi je dala moč. Tovariši so naju zatožili

gospodu učitelju. Potem sva bila oba zaprta. Pa nič ne de! Nisem maral gospodu učitelju razlagati, kako se je Zepič norčeval iz njihovega nauka. Jaz torej ne znam biti pravičen. Ali naš gospod učitelj so zelo pravični. Nedavno je Jurij L. ob dveh popoldne utekel iz šole, naravnost od pouka. Gospod učitelj so se jezili in grozili, kako strogo bodo Jurija kaznovali zavoljo samovoljnosti. Drugo jutro pride Jurij kakor ponavadi v šolo. Vsi smo mu grozili: »Čakaj, gospod učitelj te bodo!« Pa nič ni bilo hudega. Ko smo bili odmolili, se ozrejo gospod učitelj na Jurija in rekó: »Poizvedoval sem, zakaj je Jurij L. utekel iz šole. Povedalo se mi je, da je bil preveč lačen in od glada ni mogel strpeti do konca pouka. Priznam, reven pastirček je, služi pri revnih ljudeh, ki mu nimajo vsak dan dati kruha seboj v šolo. Ni čuda, da je popoldne že silno lačen, ko sedem ur ni ničesar zavžil. Toda saj ima jezik! Zaupno naj bi se bil obrnil do mene ter mi razodel, kaj ga muči. Ne bi mu bilo treba uteči. Dovolil bi mu bil iti domov, ali pa bi mu preskrbel kruha, da bi si utešil glad.«

Pa tudi naš oče so pravični. Naš sosed nima svojega vodnjaka. Sosedovi hodijo k nam po vodo. Nedavno pa so se mati sporekli s sosedo in so ji potem hoteli prepovedati, dá ne sme nikdo sosedovih k nam po vodo. Oče pa so materi branili. Rekli so: »Voda je tako božja kakor zrak in solnce. Vest mi ne dopušča, da bi branil sosedu vodo.«

Drugih primerov pa mi ne pride več na misel.

Kakor pri vsakem prostem spisu, bi se tudi v tem slučaju zrcalilo pojmovanje pravičnosti v spisih raznih učencev v različnih varijantah.

2. Zapovedi ljubezni do bližnjega.

Pripravljaj veselje, kjer moreš!

Otroci radi uganjate hudomušnosti, da je več smeha. Dečki nastavijo svoji bojzljivi sestrici rogača v postelj. Ko hoče sestra leči, najde hrošča. Prestraši se in joče, dečki pa grohočejo. To je slaba šala, pri kateri se kdo joče. Dobra šala bi bila, ko bi dečki sestrici namesto rogača nastavili škatljico bonbončkov. Tedaj bi se sestra ž njimi smejala, in še kako pristrčno!

Da bi si ljudje prizadeli, deliti drug drugemu veselje! To bi bil raj na zemlji. Veselje je podobno ognju. Ako svoj denar začneš deliti, ga imaš vedno manj; ako pa o Svečnici podeliš tovarišem plamen od svoje goreče sveče, ohraniš svojo lučko in kmalu je cerkev polna prav takih plamenčkov, kakor ga imaš ti. Ako drugim deliš veselje, si tudi ohraniš svoj delež in še pomnožiš si ga.

Razmišljuje torej, kako bi zamogli vi drugim pripraviti veselje, ter spišite primeren spis!

Zgled, ki ga je spisal učenec.

Drugim veselje pripraviti je krasno. Zato jaz rad pripravljam veselje. Veliko veselje sem bil pripravil svoji sestri Milici. To pa se je zgodilo

tako-le: Naša Milica ima navado, da vsako soboto popoldne pomije pod v vseh prostorih hiše, v sobi, v kuhinji, celo v veži. Tudi okna umije, pajčevino pomete, prah pobere s pohištva. V nedeljo je potem vse čisto in praznično. Tačas pa ima Milica bolno roko. »Kukca« ima na sredincu desne roke. Hude bolečine trpi; ponoči ne more spati, podnevi ne delati. Vsak teden gre po dvakrat k zdravniku zavoljo roke. Zadnjo soboto je hudo tarnala, da imamo v hiši nesnažno kakor v hlevu, da mora roko nositi v obvezi, da je bolezen in nesnaža in vse skupaj neznosno. Nazadnje je celo jokala same čmernosti. Oče so se ji smejali; mati so jo kregali; jaz pa sem se spravil umivat pode. Milici se je razjasnilo lice bolj in bolj. Vsa srečna je bila, da bom pomil jaz namesto nje. Vesela mi je narekovala, kako naj naredim, da bo lepše umito. Vse sem storil po njeni volji in dobro se mi je zdelo, da je pozabila svoje bolečine in bila tako korajžna. Navsezadnje sem še natrgal na vrtu lep šopek cvetic ter ga postavil na polico pod podobo Matere božje. Lepo se je šopek podajal v čedno umiti sobi. Vse je bilo praznično kakor za Binkošti. Še mati in celo oče sta bila vesela in sta rekla, da je zelo lepo.

Videl sem, kako gospa St. pripravlja svoji deci veselje. Za Božič jim nakiti božično drevesce. Za Veliko noč jim nastavi v skednju in v kolarnici gnezdo, polno pirhov in slaščic. Otroci morajo iskati; ko najdejo, ploskajo v roke in poskakujejo veselja.

Naša mati tega ne delajo. To ni za nas kmete. Pač pa nas razveselijo za god. Letos sem dobil od matere za god nov nož za cepljenje, Milica pa novo bluzo. Ko bom velik in bom služil denar, hočem vse domače obdariti za god. Sedaj včasih obdarim tovariša Bernarda, ki je zelo reven. Nima očeta; mati pa so slabotni in malo zaslužijo. Često morata obadva stradati. Kadar imamo pri nas gibanco ali štrukelj ali katero drugo močnato jed, odložim svoj kos ter ga zavijem v papir za revnega Bernarda. Oče me včasih zavoljo tega kregajo. Mati pa mi vselej dadó od svojega deleža ša drugi kos, da tudi jaz okusim štrukelj. Ko pridem do Bernarda, me že zdaleka vpraša, ali sem mu kaj prinesel. Nekaj časa ga dražim, potem mu dam. Tedaj zakrikne veselja, popade in pojé tako hlastno, kakor maček pomelje miško. Jaz pa se mu smejim. Zares prijetno je, drugim delati veselje.

Iz navedenega je razvidno, da zamore etika podajati za prosto spisje prav tako živobojno in mnogostransko snov iz lastnih doživljajev učencev kakor estetika. Naj se torej privoščí tudi etiki prostor poleg estetike, dosedanje samovladarice prostega spisja.

Razvidno pa je tudi, da obratno nudi prosto spisje učencem edino priložnost, zabeležiti svoje moralne sode ter jih razpostaviti učitelju na ogled. To utegne brezdvomno ugodno vplivati na šolsko stego, bolj nego kazni in disciplinarni redi, katerih otroci menda itak ne pojmujejo. Vzgojevalno pa tudi utegne vplivati na čud in mišljenje našega mladega naraščaja.

Sicer pa izkušnja uči, da veljajo o etičnem pouku bolj kakor o vsakem drugem besede sv. evangelija: »Nekaj semena pade poleg pota in je pohojeno. Tudi pridejo ptice in ga pozobljejo. Nekaj semena pade na kamenita tla in pa med trnje. Drugo pade na dobro zemljo; to vzhaja in rodi stoteren sad.«

Nauki.

France Bevk.

Nauki — posebno moralni nauki so zelo lepa in koristna stvar, samo jaz jih ne morem. Če mi kdo pove lepo zgodbo in mi potem še prištavi: »Vidiš, dragi moj, kako se je godilo temu-le, ki ni ubogal. Kdor ne uboga, ga tepe nadloga!« — tedaj bi mu najraje zabrusil v obraz zgodbo in nauk: »Zakaj pa si mi povedal zgodbo, če si imel namen na koncu povedati nauk? Mar bi bil povedal sam nauk brez zgodbe, bolj bi bil vesel!« — Prijatelj mi pa potem še zameri in me ima za čudaka.

Človek mora biti res že nervozen. Še vedel nisem, kaj je hudo, pa so mi dajali nauke, da me obvarujejo pred hudim. In dalje skozi celo življenje. Dali so mi v roko mrzel predmet in so mi povedali, da je mrzel, in še ponoviti sem moral. Pokazali so mi svetlo stvar, da se mi je bliščalo od nje, pa so mi razložili, da je svetla; to se pravi, povedali so zgodbo, ki je bila jasna kakor dan, pa so jo zasolili z razlago in naukom, da je bila neumna kot noč.

To se je godilo največ v šoli. Čutil sem takrat in čutim še bolj živo danes, ko sam učim.

Jaz pustim učencem, da sami izberejo sestavek iz berila. Če ni proti mojemu metodičnemu naziranju, ga potrdim, obravnavam ga in nato ga čitamo.

Ko čitam prvič sam, pridem do zadnjega odstavka in se ustavim.

»Vi pa, ljubi otroci . . .« in nato sledi veriga neslanih besed do konca.

»To bomo črtali!«

»Zakaj?« vprašajo otroci.

»Ker je preveč,« se zlažem, ker nečem obsoditi berila, ki je njih vsakdanja hrana.

Otrokom se čudno zdi in na obrazih vidim, da nekaterim ni prav, ker so navajeni tistega na koncu. »To je najlepše,« mi je rekla neka deklica. »Čitaj doma!« sem ji odgovoril.

To je na nižji stopnji. Na višji stopnji imam deklico, ki mi koncem vsake naloge napiše moralen nauk. »Zakaj to?« jo vprašam. »Če ne, ni končano,« mi odgovori. Sploh govori zelo modro — ta deklica ni otrok, kot marsikateri učenec in učenka ne.

Ali ste že videli kdaj otroka, ki je pokrtil očetov cilinder na glavo (črez ušesa, seveda), nadel si očala in vzel palico v roko? Smejali ste se

gotovo tako našemljenemu. In vendar mi šemimo ravno na ta način otroke dan za dnevom, ko jim delimo naukov, ko jim polagamo v usta besede, ki niso zanje in bi jih še od odraslih komaj pričakovali: ta modrost se njih otroški duši ravno tako malo prilega, kakor majhni glavici očala in cilinder.

Otrok je otrok in njegove misli in njegove besede naj bodo otroške. In besede, ki jih njemu govorimo, naj tudi otroško zvenijo, da se bodo prijele njih srca.

Mi jim pripovedujemo povestico, z velikim ognjem seveda. Otroci sami se pri nji ogrejejo, poslušajo z odprtimi očmi in usti. Nasmeh jim je na obrazu, začudenje ali pa pomilovanje, kakršna je že vsebina povestice. Tudi nam se izraža na obrazu isto. Tedaj pa pridemo do konca, zresnimo svečano obraz in povzdignemo glas in roko in nato sledi jedro vsega in namen: nauk, ki ga povzamemo iz povestice. Takrat omahne otrokom vse: zanimanje in veselje ali pomilovanje. Čutijo se ravno tako, kakor grešnik, kateremu dá bližnji s parabolo moralno klofuto s pristavkom: to si ti! Otroci si mislijo: A tako, za to se je pravzaprav šlo. In nič več jih tako ne zanima povestica: tisti repek na koncu jih moti. S tem vprežemo estetični užitek v jarem koristnega nauka in otroci se bojijo povestic že od daleč, ker vedo, kaj je skrito zanje.

Kateremu namenu služijo pravzaprav šolske čitanke in berila? V njih so razvrščeni berilni sestavki težje in lažje vsebine, ki služijo šolski deci, da se učijo čitati gladko in razločno in jih pripovedovati radi vsebine in vaje. Glede vsebine so izbrani tako, da jih je o vsaki stvari nekaj. Nekaj o živalstvu, rastlinstvu in drugih, nekaj pa je tudi leposlovnih, da ima šolska deca tudi estetični užitek, ko se jih obravnava, čita in znova podaja. In mislim, da se ne zahteva preveč, če se izrazi želja, naj bi bilo število teh največje.

Estetski užitek! Ali je mogoče, da mladina tudi estetsko uživa? Dà, mogoče je! Za estetsko uživanje ni treba toliko razuma, ampak srca. Če je umetnina res otroška, bo tudi vnela njih srca. Otroci bodo rekli, da je lepo, ne bodo pa znali povedati, zakaj. Radi bodo brali, radi obnovili in še pozneje z veseljem slišali o nji. Ostala bo v njih duši kot lep prizor, lep dogodek, ki je sicer šel naprej, pa je pustil sled v srcu. Če je bila povestica o ubogi sirotici, ni treba posebej na koncu omenjati, kako je nesrečna, kako moramo take tembolj radi imeti, ki so brez staršev. Otroci bodo vse to bolje in sami iz vsega povzeli in jim ni treba posebej omenjati — seveda, če je bila stvar res lepa in umetnina in jo je učitelj dobro podal. Mi moramo s podajanjem v otroku vzbuditi štimungo in nato prekiniti, da otroci ves vtis umetnine odnesejo domov, ne pa jim z drobno razlago in naukom razdreti vse.

Gotovo je, da ima slednja umetnina nauk, ki je skrit, pa se pokaže, kakor hitro je umetnina na nas delovala. Tudi lirična pesem ga ima. Recimo, da opeva cvetice. Ali ne oznanjuje ljubezni do narave? Pa mi tega ne bomo razlagali. Ni se treba bati, da otrok tega ne zapazi in da je

stvar zanj izgubljena, če ga nismo moralno poučili. Otrok ima fin okus. Če ne zna ločiti lepo od grdega, smo krivi mi, in če na otroka ne vpliva umetnina, smo tudi krivi mi, ker mu gradimo s »koristno« prozo pot do srca in ga vzgajamo samo misliti, definirati, meriti, analizirati in še enkrat misliti, in sicer modro misliti.

Tako pa vzgajamo mlade starce, ki se niti smejeti ne znajo več otroško. Odsekali smo veje, da vrh tem višje požene. Če ne bomo izpregli ta šolski jarem in manj naložili, bomo imeli na svetu samo še analfabete, ki bodo ljudje, veseli in zadovoljni, kot bi morali biti vsi, a jim je resnost proze in naukov zagrenila vso pot skozi mladost, ki je ni bilo.

S tem ne mislim zadeti samo berilnih sestavkov, ampak moraliziranja v šoli sploh. Nahajajo se učitelji, ki mislijo, da šele z nauki dajo pravo vrednost učenju in hočejo stati po vrednosti nad vsemi. Otrokom življenja, resničnega življenja, smeha in veselja — materijal, in otrok ga bo v svoji duši že sam obdelal in sprejel, kar mu bo prijalo, drugo pa zavrgel, kar za njegov prosti razvoj ni prikladno. Iz življenja naj se uči in njenih lepih primerov in umetnosti, kar naj vpliva na srce in mu blaži značaj in ga oklesava, a ne iz moralnih naukov, ki navadno stopijo pred resnično življenje in ga zakrijejo, in pred lepoto, da je otrok ne vidi in mora ves svoj značaj zidati na njemu prazne besede, ki so kot besede blebetajoče papige, plagiijat misli in srca drugega.

Kadar bomo toliko odkritosrčni in nesebični, da bomo pustili, da bodo otroci sami mislili in čutili in zidali svojo individualnost, tedaj bomo vrgli nauke kot take iz čitank, beril in iz šole sploh in iz mladinskih spisov in listov tudi. Ali ni naša dolžnost, da kontroliramo, kaj se daje mladini izven šole, kaj se zanj piše in tiska? — To je moja beseda!



Učitelj na pomožni šoli.

Po raznih virih in izkušnjah. — Anica Lebar.

(Dalje.)

Resnica je, da je ta ljubezen in potrpežljivost bogato poplačana. Zgodilo se je, da so bili na pomožni šoli otroci, ki so celo dve leti ali še delj pohajali v šolo; pozneje so šele pričeli razumevati in slediti pouku ter so dosegli zadovoljive uspehe. Zato: potrpljenje in vztrajnost!

Zdravstvene pedagogike in posebno še pomožnih šol ni smatrati kot nekako prehodišče. Kdor se je posvetil temu delu in poglobil vanj z vso dušo, mu ostane tudi zvest. Seveda, da utrudljivo delo nekaterim ne ugaja ter žele nazaj v ljudsko šolo. Tega jim ni zameriti, temveč je to dejstvo celo pozdraviti: kdor se za pomožno šolstvo ne more navdušiti, naj se ne sili. Izkušnja je pokazala, da je treba vzgojitelju slabonadarjenih posebne usposobljenosti. Napačno bi bilo prvega, četudi najboljšega ljudskošolskega

učitelja prestaviti na pomožno šolo; imeti mora izrecno veselje do tega. K temu je treba globokega vpogleda, gorokočutečega srca in spretne roke, torej v otroški psihologiji izvežbanega umetnika, ki ne stavi nikake prognoze, da bi zabranjeval duševno slabost, kar je nemogoče, temveč hoče le pomagati. Dà, baš med slabiči se dá rešiti marsikatero dušo, ki bi brez uspešnega varstva in strokovne oskrbe zapadla psihiški bedi ter bi hitela v duševno in moralno propast. Ako nima učitelj veselja služiti tem najrevnejšim izmed revnih, šo na šoli učenci in on nezadovoljni, dà, nesrečni. Zato naj se nastavljajo na pomožne šole le taki učitelji, ki se prostovoljno javijo za to. Enako naj jim ostane odprta pot nazaj na normalno šolo.

Za učitelje na pomožnih šolah se uporabljajo le učiteljsko izobrazbene moči (z zrelostnim in usposobljenostnim izpitom). Splošna izobrazba za ljudske šole pa ne zadostuje za pomožne šole. Potreba posebne strokovne izobrazbe sledi že iz posebnosti oteženega pouka in vzgoje. Resnica je, da množina znanja za pouk na ljudskih šolah zadostuje tudi za pomožne šole. Če pa uvažujemo težavne pogoje, ki jih stavi pouku psihično in fizično razpoloženje otrok in na rešitev težavne naloge, vidimo, da je to znanje teoretično in praktično premajhno. Dejstvo, da so se dosednji učitelji pomožnih šol izobraževali le avtodidaktičnim potom, ne sme postati argument proti zahtevam novodobnih razmer, ko je prišlo pomožno šolstvo po vseh državah do uvaževanja, veljave, procvita. Vsak pomožnošolski učitelj-vzgojitelj vé, kako težavno je, z malenkostnim orodjem in brez pravega vodnika zapustiti rodovitno polje normalne šole ter si šole iskati primerne poti v deloma še malo obdelano ali celo divje polje izobrazbe duševnih slabičev. Koliko nepotrebne in neuspešne poizkušanja, pri čemer se izgubi mnogo delavne moči in delavnega veselja s strani učitelja in učencev, pa tudi koliko napačnih in zmotenih korakov, ki vodijo le stran od cilja! Zakaj ne bi vse izkušnje, ki so stale mnogo truda in žrtev, smele koristiti novincem na tem polju? Saj je najsigurnejše zagotovilo napredka in razvoja vsake vede in prakse temeljita izobrazba onih, ki jo teoretično in praktično zastopajo.

Kako naj se pa vrši izobrazba pomožnošolskega učiteljstva? Na globoko in široko. Na podlagi splošne pedagoške izobrazbe se prične strokovna izobrazba. Vse raznovrstne pridobitve moderne pedagogike (empirične in eksperimentalne), pa tudi pridobitve metodične znanosti se stekajo v izobrazbo pomožnošolskega učitelja. Seveda pa je učitelj v trajnem stiku s splošno pedagogiko, ki je deblo, a strokovna pedagogika le veja na skupnem drevesu; sicer bi osamela in bi postala enostranska, krhka in pusta, ker bi ji manjkalo življenjskega soka. Zato se pri specialni pedagogiki ne sme zožiti obzorje naprav visokim smernicam, ki vodijo vso pedagogiko.

Posebno ravnanje s slabonadarjenimi in slaboumnimi pa zahteva tudi posebno teoretično in praktično izobrazbo. Širši študij psihologije in nje posameznih panog (patološke psihologije, psihologije otroške duše, eksperimentalne psihologije) zahteva tu v ospredje. Na ta način

more učitelj spoznati in prav umevati vzrok in učinek slaboumja in tudi koristno vplivati na nju. Iz istega vzroka je tudi potrebno osnovno znanje somatologije, anatomije (posebno možganske), fizijologije (posebno živčne), psihijatrije in higijene. Nikakor si učiteljstvo pomožnih šol ne prilastuje zmožnosti ali pravice, napovedati diagnozo telesnega ali duševnega stanja otrok, ker je to zdravnikovo delo. To znanje ga le usposobi, da opazuje svoje gojence ter ga obvaruje napačnega in enostranskega ravnanja z otroki. Roko v roki s pridobitvijo teh ved pa hodi teoretiški in praktični vpogled v vzgojo in pouk duševno zaostalih. Ker so s to duševno hibo tudi v zvezi govorne napake, mora biti učitelju tudi znano najvažnejše o vzrokih in bistvu govornih napak in kako je ravnati z otroki, ki imajo te napake. Poleg tega se je treba seznaniti s tozadevno literaturo sploh in zasledovati po strokovnih časopisih vse pridobitve na tem polju. Učitelj mora poznati tudi zgodovino te pedagoške panoge in se seznaniti tudi z drugimi krogi, ki so uvaževanja vredni pri njegovem vzgojnem delu in važni za socialno blaginjo njegovih gojencev (delo, dobrodelne naprave, skrb za iz šole izstopivše, skrbstveni zakon, zakonite odredbe za otroško varstvo itd.). Do predvojnega časa so se v svrhu učiteljske specialne izobrazbe vršili štiri- do šesttedenski tečaji na Dunaju, v Gradcu in v Pragi. To pa so bili le nekaki pripomočki učitelju, ki se je pripravljaj na delo v pomožni šoli. Pri pripravljanju na izpit pa je bil navezan izključno le na samostojen študij znanstvenih, v to stroko spadajočih del zastopnikov pomožnega šolstva in zdravstvenih pedagogov sploh (Barthold, Berkhan, Bösbauer, Miklas-Schiner, Danemann-Schulze-Schober, Demoor, Frenzel, Arno Fuchs, Herberich, Horix, Kielhorn, Kirmsse, Kölle, Kurz, Dr. Lazar, Legel, Gust. Major, Piper, Preyer, Reinfelder, Schlöß, Ziegler, Ziehen).

Izpit se vrši pred posebno komisijo na podlagi prej imenovanih študij pismeno, ustno in praktično. Do sedaj so se vršili tozadevni izpiti na Dunaju, v Gradcu in v Pragi, kar je bilo v zvezi z velikimi težkočami in gmotnimi žrtvami. Upati je, da naša mlada država omogoči za to zainteresiranemu učiteljstvu polagati strokovni izpit doma.

Najidealneje bi bilo, če bi se želje po akademični izobrazbi učiteljstva doskora uresničile. Na ta način bi se kaj lepo izvršila tudi izobrazba pomožnošolskega učiteljstva.

Kdor se posveti pomožnemu šolstvu, prevzame nekako misijonsko delo. Saj nikakor ne more pustiti moralne in verske vzgoje izključno le katehetu. To bi bilo premalo. Navada je tu važen faktor; zato je potrebno, da učitelj v sporazumu z veroučiteljem vadi vse ono, kar ta v svojih urah razlaga in spozna za potrebno v praktični življenski uporabi. Oba si morata biti na jasnem, kako daleč sega pri posamezniku odgovornost, kako daleč deluje motenje volje in prostosti. Zelo dobro obravnavata te probleme dr. Huber: »Die Hemnisse der Willensfreiheit« in dr. Beßmer S. J.: »Grundlagen der Seelenstörungen«.

Zelo važno za versko in нравno vodstvo manjnadarjenih je, da jim učitelj-vzgojitelj pokaže vse ono, o čemer govori, na praktičnih zgledih. Goli, le govorjeni nauki so jim silno oddaljeni, tuji, nerazumljivi. Kako se celotni moralni zakon da skrčiti na najpotrebnejše, je prav dobro označeno v katekizmu (J. Pemsel). Veroučitelj in učitelj naj skrbita, da se prvokratni prejem sv. zakramentov slaboñadarjenih otrok, ki so tako zelo sprejemljivi za izredne vtise, v resnici povzdignejo k življenskim dogodkom, ki versko-nravnega vpliva nikoli ne izgube. Zelo koristne migljaje za versko in moralno vodstvo nudi učitelju-vzgojitelju molitvenik Th. Wolff: »Mein Führer beim Gebete.« — Pri skupnem in enotnem delu kateheta in učitelja umevajo otroci tudi resno življensko stran. Je pa to delo tudi zelo hvaležno ter poplača trud in delo na potu krščanskega življenja bolj kot pri polnočutnih, kjer razum in moralna zavest to delo neizmerno olajšata. Pri tem svojem delu pa potrebuje učitelj poleg teoretičnega in praktičnega znanja, poleg potrpežljivosti, ljubezni, vztrajnosti, zmerne strogosti in resnobe tudi nekega vira, iz katerega vedno iznova zajema teh prepotrebni vzgojni pomočkov. Ta neizčrpen vir je globoka vernost, ki ga vodi k prestolu Onega, ki je za svojega zemeljskega bivanja s posebno ljubeznijo zbiral otroke okrog sebe in jih še zdaj s posebno ljubeznijo oklepa. Tam sprejema vedno znova množino ljubezni za najrevnejše izmed revnih. Ta ljubezen pa ga napolni z vsestranskim zanimanjem za splošni blagor izročeni mu slabičev ter mu da prepotrebni pedagoški takt, s katerim uspešno izbira vsa učna in vzgojna sredstva. Saj pa mora poznati vse finese otrokove duše, da o pravem času izbere najboljši način pedagoškega vpliva.

Iz izvestij pomožnih šol je razvidno, da je vobče zaposlenih na pomožnih šolah več ženskih učnih moči nego moških. Gotovo k temu ni pripomogla okolnost, da bi manjkalo moških učnih moči. Zdi se, da je to dejstvo nastalo takoj ob začetku pomožnih šol, ko se je začela upoštevati vzgojna naloga pomožne šole. Saj je tudi v domači hiši vzgoja skoro skozinsko v materinih rokah. Izkušnje so tudi pokazale, da je žensko delo enakovredno z moškim. Ima pa tudi vsak spol možnost, s svojo značilnostjo izpopolnjevati drugega. Priznanje obojestranskega dela se spozna najbolje iz uspehov. Vsekakor pa se je povsod izkazalo, da »so v najnižjih razredih na mestu učne moči z najfinejšimi čuti, ki najbolj poznajo finese otrokove duše in se jim znajo prilagoditi ter imajo razpredene niti svoje pedagoške oskrbe do vsake otrokove duševne reakcije« (Filster).

Učitelj na pomožni šoli se mora varovati vsake dresure in to tudi tedaj, ko bi bil ta ali oni obiskovalec razočaran, ker je pričakoval nekake male čudeže v uspehih. Učitelju pač ni nikaka čast, če se otroci kar svetijo v svojem papagajskem znanju, ki se da pač doseči, a nima globoke in trajne vrednosti. Saj ni baš tako važno, da postane človek s pohabljen roko klavirski virtuoz, ali sestradani po dobrem prehranjevalnem načrtu cel Herkul. Bolje in edino pravo je mirno, zvesto in tiho

delo na glavnem cilju. — Prepogosti obiski pomožni šoli niso koristni, ker lahko privedejo učitelja do tega, da dela le za vidne uspehe. Naši razredi so takorekoč bolniške sobe. Od ene ure se obiskovalec ne prepriča drugega kakor da so otroci nemirni, da ne pazijo, da nič ne znajo; pa kakor se ne vidi premikanja kazalca na uri, prav tako se v eni uri ne da prepričati o uspehih. Saj celo razredni učitelj sam ne opazi napredka svojega dela, ako ne primerja notice prejšnjega in poznejšega dela. Vsakdo pa naj pazi, da ne primerja uspehov pomožne šole z onimi ljudske šole, ker ima tam sploh vse delo svoj lasten značaj.

V popolni prostosti naj se izobraževalno delo uredi sorazmerno minimalnim močem slabotne psihe; v tem tiči moč in uspeh dela na pomožnih šolah.

Takoj ob začetku šole je zelo važna naloga za učitelja, da si otroke pridobi, da mu zaupajo. Treba pa je pri tem precej iznajdljivosti. Otroci pridejo v šolo z doma, kjer so živeli v dvojnem ekstremu. Nekateri starši takega reveža obsipavajo s tem večjo ljubeznijo, čim spoznajo njegovo žalostno stanje; drugi ga zopet neusmiljeno pahnejo od sebe. Oboje je napačno. V prvem slučaju prevladuje pretirano sočutje, ki otroku vse spregleda, vse dovoli ter se opravičuje z napačnim naziranjem, da je treba takemu otroku nadomestiti ono, kar mu je narava odrekla. Posledica temu je, da so otrokove telesne in duševne moči v popolnem brezdelju in otrok je popolno nesamostojen. S takim napačnim ravnanjem se razvija neprimerno njegovo samoljubje, ki ne prenese nikakega oporekanja in se tujemu in tudi vzgojnemu vplivu popolno zapre. V drugem slučaju pa je slabonadarjen otrok nekaka »Pepelka« vse družine, ki nanj zvrča vse prestopke in pogrške, kakor da je on kriv vseh nerodnosti, ki se zgodijo. Tudi njegove moči ne pridejo do nikake vaje, saj mu od vseh strani kličejo: »Pusti, tepec, saj ne znaš! Saj nisi za nič!« Ko pridejo ti otroci v šolo, so ali popolno trmoglavni ali obupani. Nimajo nikake samozavesti; živeli so se nezavedno v čuvstvo, da niso nič, da ne znajo in ne zmorejo ničesar. S prijaznim prigovarjanjem, z veselimi igrami in vsakršnimi zabavami se vpeljejo ti otroci v prvi pouk. Na ta način se otaja v trmi in boječnosti oledenelo otroško srce, ogreje se in zaupa svojemu novemu vodniku. In učitelj si je otroka pridobil. Miloba, včasih tudi spregled kake napake sta v prvem pouku glavna učna pravca. So to situacije, ki zahtevajo od vzgojitelja prav mnogo samozatajevanja. V nadaljnjem pouku pa trajna prijaznost, ljubezniva pomoč, prijazno priznanje in pohvala, a vendar skozinskoz trdna disciplina. Tudi ta je učitelju verna družica, četudi ne kar v splošnem. Individualizacija je glavno pravilo.

Metodično pravilo, ki varuje učence škodljive utrujenosti, imej učitelj vedno pred očmi. Znaki utrujenosti se pri slabonadarjenih otrokih pokažejo že po preteku četrte ure šolskega dela, gotovo pa po 25 minutah. Zato naj učitelja ne zapelje vnema, češ, pa potegnem malo, homo bolje znali. Prav gotovo se mu pokaže tu resničnost besed: »Manj bi bilo več.« Zato je potrebno, da po preteku učne enote (25 minut) gotovo porabi

odmor (5 minut) v svrhu izravnave učenčevih moči. Telovadba našim otrokom ni odmor, razen če je v obliki igre; enako tudi petje. Sila duševnih in telesnih moči naših otrok je uprav sorazmerna in prav malo ekspanzivna. Duševna utrujenost nastopi tudi že pri telesnih vajah. Po vsaki uri porabi učitelj daljši odmor (četrť ure).

Celotne, izdelane in dovršene metode za pomožne šole učitelj nikjer ne najde. Izšlo je v tem smislu precej zelo dobrih knjig, kakor: Bösbauer-Miklas-Schiner »Handbuch der Schwachsinnigen Fürsorge«, Herberich »Methodik des Schwachsinnigen Unterrichtes«, Danemann-Schulze-Schöber »Enzyklopädie«, Ziegler »Unsere schwachen Kinder«, Arno Fuchs »Schwachsinnige Kinder. Ihre sittliche und intellectuelle Rettung«, dr. Demoors »Die abnormalen Kinder und ihre Behandlung in Haus und Schule« itd. Kljub temu je začetnik navezan le na hospitacije in na lastne poizkuse. Seveda pa ne velja brezmiselno in brez vsakega načrta poizkušati. Držati se je treba tudi pota poizkušanj drugih ter nikdar ne zaiti na pot prostih eksperimentov, katere bi obsodila splošna pedagogika.

»Ni vselej pohvalno priznanje za učitelja na pomožni šoli, če se o njem govori, da je dosegel odlične uspehe. K temu so morda pripomogli razni razlogi; morda je celo na račun poštenosti ali zdravja šolskih otrok stremil za to pohvalo. Gotovo pa je tudi, da vestnega učitelja vselej zabolijo, če se mu predbaciva, da je premalo dosegel. Ta rana se ne zaceli kmalu v njegovem srcu ter je pogosto začetek nazadovanja v težavnem delu. Le oni, ki razume to delo, more meriti množino dela, ki je združena tudi z najmanjšim uspehom. Kar se doseže na pomožni šoli, je bolj gotovo zasluga in uspeh požrtvovalnega dela, kakor pa na ljudski šoli; saj tam se marsikateri pedagoško - didaktični nedostatek izravna že z boljšim razpoloženjem šolskih otrok« (Pulzer).

V eni najboljših knjig pomožnega šolstva (»Handbuch«) čitam stavek: »Ni neopravičena zahteva, naj bi bil ljudskošolski učitelj talent; a učitelj na pomožni šoli bodi ženij!«

Nismo taki, a taki bi morali biti.

Delo v luči krščanstva.

Dr. Martin Mikulka. Iz češčine Albin Lajovic.

(Dalje.)

Delo in lastnina.

Človeške družbe nikdar ne tvorijo ljudje enakih zmožnosti, ne telesnih in ne duševnih, zato pa tudi ni mogoče napraviti vseobčih pravil, po katerih naj bi se razdelila lastnina med vse enako. Človek ni stroj; on je živo bitje, obdarjeno z razumom, ki ima pri različnih ljudeh različne zmožnosti, ki ima dobro in slabo stran, ki obvlada manjše in večje

telesne sile, kar zopet določno vpliva na lastninsko razmerje. Človeška družba se nikdar ne znebi te resnice, človek ni enak človeku in radi tega se ne more vsiljevati vsem istega poklica, iste narave, ni mogoče od njih zahtevati enakega navdušenja, niti odpornosti, a radi tega tudi enak razvoj lastninstva nikakor ni mogoč. Kdor bi hotel to poizkušati, moral bi najprej obračunati s prosto voljo, ki odloča v človeku nagnjenje k delu ali počitku, za ta ali oni poklic, za manjšo ali večjo vztrajnost, katera ga goni stalno naprej samozavestno in previdno, dokler ne pride do cilja. Kdo bi tekmoval s svojimi silami in bi se pehal za napredkom, če bi vedel, da bo živel ob njegovih uspehih ravno tako kot on njegov leni in nezmožni sosed?

Jasno je torej, da mora uživati sad svojega neumornega dela in truda samo resnični delavec. Pravico, s katero pridobiva delavec imetek kot plačilo za delo, imenujemo pridobninsko pravico ali lastninstvo. Poleg tega načina lastninstva poznamo še druga dva, namreč prilastitev in prirastek. Izmed teh treh je pač najplemenitejše in najbolj zaslužno delo, pri katerem izmenjava človek svoj pot, svoje duševne in telesne sile za gmotni poboljšek, kjer plača doseženo blaginjo s trudom in izčrpanjem. Z ozirom na samega sebe človek nima lastninstva, zakaj on sam ne more biti sam sebi cilj. Toda sile, ki spe v njem, sme uporabljati kot sredstvo, ima do njih lastninsko pravico, a radi tega tudi odgovornost za nje, kakor ima prav tako lastninstvo do činov svojih zmožnosti in njihovih sadov. Kakor hitro pa bi se mu odreklo to uporabljajoče lastninstvo duševnih in telesnih sil, bi izginila odgovornost za dejanja, ne vezala bi ga nič več dolžnost, očitek vesti za zlorabo zmožnosti bi postal nerazumljiv in nezapopadljiv. Delo imenujemo tedaj popolnoma pravilno začetek ali titul pridobninstva, ki ga seveda omejujejo zopet razne okolnosti, kakor ima navadno vsako pravilo svoje izjeme.

Nastane torej vprašanje, da-li in pod kakimi pogoji more biti delo začetek pridobninstva. Toda predvsem moramo govoriti o tem, da je delo resnični titul pridobninstva. Sveto pismo govori o tem koj na prvih straneh, kjer se bere, da kruh zavisi od dela, kjer se pravi, da ima človek po skončanem delu pravico do kruha na zemlji. Človek je tedaj gospodar tega, kar si je pridobil s poštenim delom, Bog sam ga je določil za gospodarja; te pravice mu ne sme odrekati nihče, in oni, ki to stori, ravna proti volji božji, okradel bi svojega bližnjega za sadove poštenega dela. Novi zakon pravi: »Kdor noče delati, naj tudi ne jé!« Če velja ta stavek, potem mora veljati tudi narobe, samo kdor dela, imej pravico do jela. Če ne bi bilo delo v resnici podlaga lastninstva, potem bi si ne mogli predstaviti, kako je mogel sv. Pavel govoriti k Tesaloničanom: »Prosim vas pa, bratje, trudite se biti zadovoljni, vršite svoj posel, in delajte z lastnimi rokami, kakor sem vas učil: Glejte, da pošteno živite z vsemi, ki so v vaši sredi, a tujega si ne želite!«

Če bi se delavcu odrekla ta pravica, potem bi se ga tudi ne moglo napraviti odgovornega za njegova slaba dela, kakor smo poprej že ome-

nili, ne smeli bi ga postaviti pred ljudsko sodišče radi slabih posledic njegovega dejanja, ne smelo bi se ga niti preganjati, niti opominjati, niti kaznovati, čeprav bi po lastni krivdi povzročil s svojim dejanjem nesrečo in zle posledice. Ne bilo bi vzroka, zahtevati od bližnjega, da mora vršiti vestno svoje dolžnosti, če bi bilo obenem dovoljeno, okraستي ga zaslug, še manj pa bi mogli pričakovati, da bi se kdo trudil nad svoje dolžnosti, če ne bi bil zagotovljen, da nagradi čim večji uspeh njegovo požrtvovalnost. To razmotrivanje jasno kaže, da je delo naravna in resnična lastnina posameznika.

Krščanska filozofija nam dokazuje, zakaj se pripisuje delu lastninska pravica. Sv. Tomaž pravi odločno, da so človeška dela povzročena od osebe, ki je vir vsega nehanja, ter morajo zopet kot svojemu začetniku edinole njemu koristiti, ne pa drugim; človeška dela morejo in torej morajo pomagati osebi, od katere zavise in katera ž njimi uspeva. Nihče ji tedaj ne sme odrekati prava na biti kot samostojni osebi, kakor tudi ne na njeno lastno osebnost, zato pa vstaja na drugi strani zopet njena polna odgovornost za vse, kar počenja in kakor skuša prospevati v svoji posebni vlogi in nagnjenju, tedaj tudi za plačilo za delo, ki ga vrši, kar navadno imenujemo mezda. »Mezdo imenujemo namreč to, kar se daja nekemu, da se poplača njegov čin ali delo, torej cena njegovega dela. Ravnotako kakor je pravično, da plačamo primerno ceno za to, kar smo od nekoga kupili, ravnotako zahteva pravičnost, da plačamo primerno mezdo za dovršeno delo.« Skončano delo je tedaj osebna lastnina delavca, a iz tega sledi nujno, da so njegovi po pravici tudi uspehi tega dela.

Čujmo, kaj pravi o tem »Civiltà cattolica« (quadeno 1529): Vsakdo je gospodar svojih zmožnosti, more jih uporabljati proti ljudem, ki niso njegovi predstojniki: od njega samega zavisi, da li jih uporablja ali ne, kakor sam spoznava za dobro, seveda le pod pogojem, da jih ne uporablja na škodo svojih bližnjih. Pobjijamo le to, potem se podajamo v nevarnost, da spremenimo človeško družbo v kaznilnico, kjer bodo ljudje obsojali drug drugega k prisilnemu delu... Če pa ostane človek gospodar svojih zmožnosti, tedaj so njegovi tudi uspehi, ki jih je ž njimi dosegel, in nihče na široki zemlji nima pravnega vzroka, da bi smel osebenkovati na teh uspehih ali da bi si jih celo prilastil.«

Podari li nam kdo kako stvar, postane naša lastnina; ne smemo pa nikdar izustiti trditve, da je bila omenjena stvar od vsega začetka naša, zato ker je bila v resnici, taka kot je, že v posesti drugega. Delo nam pa da v nasprotju s tem prvotno lastninsko pravico na svoj uspeh. Sad dela je nekaj novega, kar je šele postalo, česar še nihče ni imel in za kar ne more nihče poudarjati lastninske pravice. Vsaka izpremembra na že obstoječih predmetih je odkupljena z odlomkom lastnih sil in zato se ne more nikomur priznati prvotna lastninska pravica kot temu, ki je delo izvršil. Vsled tega je delo najbolj pošten in najbolj zaslužen vir lastninskih pravic, zakaj delavec dobi pri tem vse, kar mu gre, sam po

sebi in z lastno iznajdljivostjo, tuje zasluge so izločene, kakor tudi vse, kar bi manjšalo pravico na uspeh njegovega dela.

Obseg uspeha se mora tu seveda nujno omejiti, če upoštevamo, da so stvari, na katerih povzroča delavec izpremembe, največkrat lastnina nekoga drugega. Loke in polja, snov in materija, stroji in oprema so že davno lastnina drugih, a delavec povzroča s svojim delom le gotove izpremembe, ki jih sam neposredno povzroča, seveda s to omejitvijo, da je njegov pomagač tudi oni, čigar lastnina so predmeti, ki jih ima ravno v delu. Čeprav je, kakor smo prej slišali, delo prvotni titul lastninstva, vendar ga ne moremo z mirno vestjo nazivati najbolj prvotnega, kar je tudi vzrok, da ne moremo v takih slučajih priznati delavcem celoten uspeh njihovega dela. Bilo bi krivično, če bi hoteli izločiti od uspehov njegovega dela one, kojih last so le-te stvari, ali one, ki preskrbljujejo delavce s snovjo, ali one, ki nosijo nevarnost in odgovornost za podjetja, kjer so delavci v službi.

Ker nam ni ležeče na znanstveni socialistični državi, temveč le, da se presodi vpliv dela na lastninsko razmerje, se zadovoljujemo z razloženimi osnovnicami krščanstva o tem predmetu, ne da bi ga popolnoma izčrpali. »Socijalno vprašanje je brez prerekanja težko in silno nevarno, težko zato, ker odmerjati pravico in dolžnosti v medsebojnem razmerju med bogatini in berači, med kapitalom in delom ni lahka naloga,« pravi takoj v začetku enciklika »Rerum novarum«; teoretično je mogoče ustanoviti pravila na podlagi domislekov in razuma, toda prenesti ustanovljena pravila v sredo kipečega življenja je vsled okolnosti, ki jih stvaritelji pravil niso in ne bodo mogli nikdar popolno upoštevati, toliko kot izključeno. Zato zavisi tudi višja ali nižja mezda od različnih vplivov, pri katerih ima glavno besedo delavčeva vestnost in delodajalčevo spoštovanje do delavca.

Odrekanje lastninstva, izvirajočega od dela, bi rodilo slabe družabne posledice. Zgoraj omenjena okrožnica pravi med drugimi tudi, da je po zakonu narode, »da skrbi oče za prehrano svoje družinice, a sama narava ga sili, da skrbi za bodočnost svojih otrok«. To bi pa ne bilo mogoče, če bi delavec ne imel pravice do tega, kar si zasluži nad lastno potrebo, kakor bi tudi ne smel svojim otrokom zagotoviti z zapuščino boljše bodočnosti, čeprav živi dalje v svojih potomcih, ki imajo od njega pravico zahtevati, da jim da poleg življenja tudi možnost in sredstva, ki olajšujejo daljši obstanek vobče, čigar začetnik je prednik. Kakor prehajajo bolezen in beda, zmožnosti dobrega in slabega od rodu do rodu, tako laliko tudi zahtevamo, da podedujejo otroci tudi učinek in sadove očetovega truda in dela.

Ni mogoče, da bi dosegli vsi, in če se še tako trudimo, enake uspehe v človeški družbi. Vrela voda tudi ne prinaša posameznih kapljic enakomerno na površje, a vendar se vse udeležujejo vretja; prav tako pripada vsem vrstam človeške družbe uspeh v razvoju države, cerkve in ljudstva, akoravno so na podrejenih mestih, če vrše vestno in točno svoje dolž-

nosti. Ta, ki s tem ni zadovoljen, naj pomisli, da se na svetu ne more izenačiti nesoglasje med trudom in uspehom, zakaj vse na svetu je nepopolno in ne odgovarjajo padli ljudski prirojenosti; človek je mnogo premajhen, da bi mogel vse doseči. Radi tega je nujno potrebno, da pogleda od dela svojih rok, od poti do svojih ciljev, tudi preko meje časnega življenja, da pričakuje od tam pravičnega plačila, ki mu ga je naklonila božja modrost. Kdor tega ne stori, ne dočaka na svetu zadovoljnosti. Čeprav smo že povedali, da je delo začetek lastninstva in podlaga časnega blagostanja, vendar ne moremo tega trditi tudi o nesrečah, ki nas dohitevajo pri našem trudu in nam uničujejo naše uspehe, ne da bi smeli radi tega pripisovati krivdo svojim bližnjim. In kaj potem? Koga bode smel tožiti delavec radi zlobne usode, ki ga je doletela, kje najde moč, da vzdrži, ko se mu uresničijo zaželjeni uspehi?

Resen mislec je prepričan, da je, čeprav dosega delavec le s svojimi silami uspehe, nekdo, od katerega so te sile zavisne, ki razpolaga z našim življenjem, zdravjem in z našimi zmožnostmi. Zato ne pripisuje uspehov le sam sebi, najbrže hvali za nje ono vse ohranjujoče bitje, božjo Previdnost, ko ga je podpirala s svojo milostjo, ki je po materinsko ravnala njegovo roko, posvečala razum in zvečavala voljo, dokler se niso dobili uspehi. Samo v tem slučaju je blagoslovljen in trajen sad dela, samo tako je mogoče pričakovati, da nas ne splaše neuspehi, da se ne zlomi naša volja nad zaprekami, ki se nam stavijo na cesto.

Vzroki mržnje do dela.

Med vprašanji, ki spadajo v naše poročilo, je silno važna naloga pokazati, odkod izvira pri modernem človeku mržnja do dela. Pri razpravljanju tega vprašanja nam pade v oči najprej dejstvo, da je mnogo ljudi izgubilo svojo vero. Če bi imel svet vero in če bi gorela človeška srca nauka, ki ga uči o delu in trudu naboženstvo, ne bil bi trud človeku nekaj nadležnega, temveč bi ga čutil kot nekaj prijetnega vsled obljube božjega plačila, ter prepričanja, da izvira delo iz volje Boga in ne iz samovolje ljudi. To prepričanje bi imelo za posledico, da ne bi nihče hotel biti brez dela. Materijalistični svetovni nazor je ustvaril delavne kaste, delo je vzela v zakup velika večina ljudstva; ostanek si je prilastil pravico brezdelja, ki ga vera nikakor ne odobrava, nasprotno obsoja, ko uči, da je človek rojen za delo, na katerem sloni življenje. Kdor veruje, ne more lenariti, zakaj s tem bi se oddaljil priložnosti, slediti svojega Stvarnika, ter se odrekel sredstvom za pokoro, in načinu, kako se pridobi največjih zaslug za ljudstvo in za nebesa.

Peša li vera, usiha takisto ideal, a delo izgubljava svojo mikavnost, ki ne išče plačila na tem svetu, ki ne dopušča dela le v toliko, v kolikor zadovoljuje sebične namene posameznika, temveč ki zahteva trud z višjih razlogov, to je, da bi pomagali z delom ljudstvu, ki napenja vse sile, da bi se družba povzdignila in poplemenila. Idealni delavec ne pretehtava

plačila in truda na najobčutljivejših tehtnicah, ogibajoč se vsega, česar mu ne predpisujejo zakoni in naredbe, temveč nasprotno, izmišlja si, kako bi preko svoje dolžnosti z delom in spretnostjo pripomogel občestvu vseh, kako bi povzdignil blagostanje svojih bližnjih, kako bi pomagal domovini, lastnemu stanu, ki si ga je izvolil. Žalibog je izginil ideal: ljudje delajo le to, kar morajo, nihče se pa ne vpraša, kaj bi mogel storiti. Žena misli, da jo domače gnezdo ponižuje, zato išče vsa nemirna službe, ki odgovarja sili in idealu moških: možakarje zopet dolgočasijo dolžnosti, ki jim jih naklada stan, ki naj bi redil nje in njihove družinice, in nezadovoljni iščejo novih in zopet novih služb, dokler se v starosti, ko so zapravili vso energijo, naenkrat ne prebudijo in spoznajo, da so doživeli na dolgi življenjski poti poraz za porazom.

V protiverski dobi se gode z ljudstvom čudne reči: duh, ki bi moral po svoji naravi stremiti kvišku v višave, pada, se useda na kamene otočke, ki jih od vseh strani obliva življenjsko blato, grozeč mu, da utone, kakor hitro bi zapustil namišljeno dobro zavetišče. »Če ne bi bilo težišča, ali se ne bi razletelo vse na drobne kosce? In če ne bi včasih vztrajala volja, ki neustrašeno ukazuje duhu pot po klancu, če bi utihnil glas, ki vedno kliče: Hodi za menoj! — ali ne bi padla duh in ideal, volja in način življenja kristjanov in katolikov daleč pod ono mejo, kjer postaja svoboda nebrzdanost?« (Wahrmut, Neun Hindernisse, str. 47.) In duh, ki vlada svet, postane strojilo, ki povzroča nezadovoljnost misli radi najmanjšega dela, ki nam pristudi ljubezen in zanimanje za delo in trpljenje, kakor tudi razumevanje le-teh, zakaj za srečo in uspehe se najde na svetu razumevanje in — plačilo, medtem ko nas v bolečini utešuje le — vera.

Drugi vzrok, zakaj se širi mrznja do dela, je iskati v stremljenju po razkošnem in udobnem življenju. Tedaj korenini ta vzrok v nravni propalosti, ki si predstavlja zemsko življenje kot sprehod po solnčnih, razkošnih vrtovih, ki vabi človeka k uživanju vsega, kar mu v tej smeri ponuja svet. Lahkoživemu življenju seveda je napoti trud, ki budi odpor v telesu, ki oslablja človeka in ki stavi volji najrazličnejše naloge. Zato blagrujejo one, ki so tako srečni, da morejo živeti kot »tica pod nebom«, v brezdeltu in razkošju. Kateremu pa razmere tega ne dopuščajo, ta si skuša poiskati čim lažjo službo, delo manjše odgovornosti in manj ponižujoče. Ljudje beže iz vasi v mesta; tu se bolj pogosto ponujajo prilike lažjega zaslužka, tu je delo v tovarnah, ki lajša lahkomišno življenje, tu najdejo po delu vedno tudi zabavo, ki odgovarja telesnim potrebam. Vse je do pičice preračunjeno, kako se sladi tukajšnje življenje, in nihče ne vpraša, kaj poreče k temu bodočnost ljudstva, bodočnost vsakogar izmed nas. —

Da tudi mezдно vprašanje povečuje mrznjo do dela in truda, to je posledica socialne nepravčnosti, ki je nastala na ta način, da so odvabile tovarne z boljšo plačo delavstvo z dežele v mesto. Nihče ne more ovreči dejstva, da sta močna trgovina in obrt glavna opora države. Toda razvoj

le-teh bi moral potegniti za seboj tudi razvoj domačega gospodarstva, ki bi bilo v stanu plačati delo pravtako kot druga podjetja. Cena dela bi torej ne padla in delavec na deželi bi bil pravtako zadovoljen kot njegov tovariš v mestu.

Končno moramo obsoditi vso moderno vzgojo in jo napraviti sodgovorno za vladajočo mržnjo do dela, ki obvlada male in velike, če hočemo biti pravični tudi napram samim sebi. — Kdo je manj spoštoval delo, kot ravno ti, ki smo bili poklicani vesti ljudstvo k blaginji? Tako starši kot šola so dobili plačilo za to, da so izvršili »dolžnosti vzgojitelja«, ko so svojim gojencem priporočali, kako si zagotovimo lahko življenje, kakor se daje otrokom cucelj, da ne plačejo, ali resničnega življenja jim niso mogli dati, zakaj prazno delo je, če hoče kdo vsem in vsakemu posebej zagotoviti »lahko življenje«; blaginja se doseza samo s stroгим in trudapolnim življenjem, na katerega bode vedno obsojena večina človeške družbe, kar se danes bodočim občanom navadno zamolči. Povejmo si odkrito, današnja vzgoja daje otrokom golobe na strehi. More li ugodno vplivati na delo, če šele življenje samo nauči človeka, da je hvalisani raj na zemlji v resnici — solzna dolina? Nikomur ne pade na um, da bi napravil iz otroka moža dela in čina; zato se ogledavajo očetje in matere, kateri stan bi bil za njih ljubčke najbolj pripraven, kje bi bilo največ cvenka in napredka, mesto da bi se zaprli v čumnato in 14 dni premišljevali, kateri poklic je otrokovemu značaju najbližji in v katerem bi mogel največ koristiti svoji okolici.

Tako se ljudski rod navaja od rane mladosti, da smatra trud za mačeho, ki dovoljuje izvoljencem brezdelje, ostalim pa naklada težo dne in vročino, ki seje v družbo medsebojno sovraštvo in podčrtava napačen nazor, da je oni najsrečnejši, ki se dela najbolj daleč ogne. Tako delo kot trud se smatrata za činitelja bogastva čez noč, ki naj bi omogočilo odkup od mačeha. Idealni čini se niti malo ne vpoštevajo; odtod vsa nezadovoljnost, če se zagotovitvi udobnega življenja postavi nenadoma v cesto nesreča in prevara.

Ljudstvo pozablja na okoliščino, da se s poštenim, temeljitim delom doseza trajne uspehe, samo navdušena tekma z naravo in z razmerami pokaže zmagovalce, a navdušenja brez ideala si pa zopet ne moremo misliti; kar je lahko in hitro zraslo, tudi lahko in hitro razpade. Nekdo je pripovedoval, da so hoteli razstreliti grajske zidove iz srednjega veka z modernimi topovi. Streljali so in streljali, a zidu se ni prav nič poznalo; odšli so, ne da bi delo dokončali. Dela srednjega veka so v vsakem oziru popolna, večkrat dela celega življenja, rojena iz navdušenja vztrajnega delavca, ki se ni strašil bojov in težav, ki se ni bal neuspehov, njegova odločna volja je premagala vse ovire in zapreke. Danes se ne vzgaja nezlomljiva volja, narobe, podpira se vse lahkomiselnosti, ki izbegavajo delo. In tako se dogaja, da kdor malo seje, tudi malo žanje; plitvi zakladi, ki jih naravna mladež vsled nedovoljne vzgoje, ne morejo doraslemu možu dodati dosti sile, da bi si v izvoljenem poklicu postavil občudovanja

vredno hišico potrebnih uspehov. Naj li vzgoja odstrani mrznjo do dela, mora vzbujati v otroku ljubezen in navdušenje za samotvorno delo, mora zvečati ročnost in vztrajnost ljudske volje, ki se ne sme strašiti bojov in zaprek. Nesreča jekleni človeka; seveda nikdar ne slabega človeka, ki takoj obupa nad zmago. Silnih značajev je posebno treba v dobah, ko so vseobče nesreče zredčile vrste pravih delavcev in v njih sile, ki so gradile človeško družbo. (Dalje.)

Pokorščina in vzgoja.

A. Čadež.

I.

Pokorščina, ubogljivost, poslušnost je lepa, prikupljiva, povsod zaželjena lastnost dobrih otrok, ki je neobhodno potreben predpogoj vsega vzgojnega dela. Brez pokornosti je izraz vzgoja — iluzoričen; brez ubogljivosti ni vzgoje. Splošno se pa toži, da danes otroci ne znajo in ne marajo več ubogati, da po družinah ukazi staršev tu in tam skoraj nič več ne izdajo; umevno, da je radi tega tudi disciplino v šoli čimdalje težje urediti in ohraniti.

Največkrat se pojavlja med mladino neka trma in svojeglavnost. So otroci, ki hočejo vedno prav imeti; korenino te napake je iskati v notranjem življenju. Otrok ima toliko notranjih predstav, da ne dovoli dostopa nobeni tuji predstavi, pač pa hoče svoje drugim usiliti ter postane vsled tega prepirljiv in razdražljiv; vselej, kadar ga kdo kaj pouči ali posvari, najde kak ugovor ali izgovor, samo da bi ne bilo treba priznati popolne avtoritete drugega. Ta svojeglavnost se včasih stopnjuje celo do trdovratnosti, to je do trme sovražnega značaja. Otrok, ki se ga loti trdovratnost, bi najraje to učinil, kar je uprav nasprotno ukazu ali povelju.

Važno je torej vprašanje: Kako je treba krotiti trmo in kako vzgajati pokorščino? Odgovor je kratek: Pokorščine se mora otrok privaditi, in sicer kolikormoč zгодaj; s ponovno vajo se mora pokorščina takorekoč vcepiti v meso in kri tako, da otrok sploh ne more drugače, kot da je poslušen. Že pri malem otročiču naj se prične; zato se ne sme nikdar dovoliti, da bi njegova veljala ali da bi se takoj in vselej ustreglo njegovi volji; naj se zгодaj nauči, da je volja tukaj, ki se ji mora njegova volja ukloniti. Ako je vzgojitelj v tem oziru prepustljiv in premehak, bo to pozneje bridko občutil in obžaloval. Prej ali slej bo otrok določeval in zapovedoval v svojem okolišču. Zato pa ni preveč, če trdimo, da bi bilo znamenje popolne nesposobnosti, ako bi se kdo pri otrocih, ki so v mladostnih letih, tako spozabil, da bi hotel pokorščino doseči s prošnjami ali z obljubami, namesto da bi kratkomalo zaukazal.

Obeti in obljube ne dosežajo nič drugega nego samovoljnost, svojeglavnost in upornost. Kdor ukazuje, naj ne besediči veliko, ampak naj reče kratko pa odločno: »Stori to, ali ono!« Šele ko je otrok že nekoliko bolj prišel do spoznanja, se mu sme na vprašanje »Zakaj« dati pojasnilo; drugače pa je volja staršev ali odgojiteljev postava, ki se ji je treba pokoriti brez ugovora.

Podčrtati je treba drugo važno pravilo za vzgojo pokorščine, ki se glasi: Ne ukazuj več, nego je treba! Če je le preveč ukazil ali prepovedil, potem ni lahko ali pa je celo nemožno izkazovati pokorščino. Stvari, ki na njih ni nič ležeče, ni, da bi jih morali ukazovati ali prepovedovati. Ako zadostuje svēt, ne ukazuj. Tudi ne kaže, da bi naenkrat nasuli otroku le preveč navodil in zaukazil za življenje. Naj se vadi pošteno v eni stvari, da mu pride v navado, potem pa pride kaj drugega na vrsto. Kdor tega ne vpošteva, bo moral ali prevečkrat kaznovati, ali pa prevečkrat odjemavati in popuščati, kar bo vzgoji le na škodo. Čim starejši je otrok, tem manj naj se mu ukazuje, tembolj naj zadošča že samo opozorilo, oziroma nasvet; tem večkrat naj otrok sam zadene, kaj je pravo. Naj se ne pozabi, da je namen izreje med drugim tudi vzgoja značaja in osebnosti, ne pa vzgoja človeka, ki je nestanoviten kot omahljivi trst, ki svoje mnenje vedno menjava ali pa išče svēta le drugod.

Vzgoja ustvarja temelj za poznejše lepo življenje, zato bodi prijazen, ne pa zadirljiv in oduren, ko ukazuješ; enako ne smeš grajati, pretiti ali rohneti, če prepoveduješ, ampak obnašaj se resno, mrzlo in bodi stvaren. Otrok bo pozneje, ko izprevidi, da mu je zapoved ali prepoved koristila, sam prišel in vprašal za svet v posameznih slučajih. — Tudi na to je treba paziti, da zapoved ali prepoved ne bo krivična. Nikoli se ne sme enemu zabraniti, kar se je drugemu v istih razmerah dovolilo. Otrok pač dobro čuti izjemo in krivico, pa je navadno bolj užaljen, kot se nam zdi.

Poslušnost se nadalje ne sme kupiti z obljubami. S takimi sredstvi se v otroku neti samo sebičnost in dobičkaželjnost; ustreči je pripravljen le, ako vidi, da se mu kaže dobiček. To je pa napačno. — Pa tudi kljubovanju otrokovemu se ne sme odgojitelj nikdar vdati, kajti potem se utegne zgoditi, da bo razmerje med otroci in starši uprav izpremenjeno: Starši so odvisni od otrok, starši so, ki poslušajo in se dajo voditi.

Slednjič pride pa zahteva, ki se mora najresneje vpoštevati: **Strog a d o s l e d n o s t.** Ne danes pretiti in železno roko dvigati, jutri pa odnehati, skozi prste gledati, ljubeznivega se kazati; in zopet ne danes vsega dovoljevati, jutri pa s kaznijo nastopati. To bi bilo usodno za disciplino, še bolj za vzgojo pokorščine. Ni moč dopovedati, kako kvarne posledice ima nedoslednost, ki ruši druge dobre moralne uspehe in odpira vrata zlasti nepokorščini. Kdor bo vse to vpošteval, bo brezdvomno dosegel lepe rezultate in ne bo prisiljen iskati si dvomljivih pomočkov,

kakor so n. pr. telesno strahovanje, leskova mast in druge take reči. Telesna kazen je, kakor smo svoj čas že večkrat poudarjali, vsekako le dvomljive vrednosti. O leskovki piše Th. E. Hoppe v svoji razpravi tako-le: »Tudi pri malih otrocih ne kaže seči takoj po palici, ako se jame pojavljati nepokorščina, ampak poizkusi naj se s prijaznim opozorilom in svarilom. Ako se neubogljivost ponavlja in je opaziti, da se z njo družijo že tudi trma, tedaj je treba pa že stopiti na noge ter poiskati stopnjo za stopnjo ostrejšo in občutnejšo kazen, ki naj se ravna in odmeri z ozirom na individualnost otrokovo. Ni zmerom umestna telesna kazen, zlasti če se more doseči cilj s tem, da se otroku odtegne zabava, prepreči veselje, zadrži obljubljeni darilo, lepša obleka itd. Pri čutečih otrocih pa dostikrat zadostuje že sama nezadovoljnost in nevolja staršev, da se potem varujejo nepokorščine, dočim bi postali uprav taki vsled telesne kazni morda naravnost otopljeni...«

Da pri vzgoji pokorščine ne smemo zanemariti nadnaravnih pomočkov, je posebi umevno; brez teh je vse prizadevanje zidano le na pesek.

Lažnivost — in vzgoja.

II.

Pokorščina je, kakor smo rekli, glavna opora, dà, podlaga vsega vzgojnega dela. Vzporedno z isto vrsto bi postavili tudi resnicoljubnost in odkritosrčnost; resnicoljubnost je drugi predpogoj dobre vzgoje. Otroka moraš dodobra poznati, ako hočeš nanj odgojno vplivati; otrok se mora pokazati, kakršen je, nazunaj mora odsevati to, kar je v notranjosti. Kratko: Otrok mora biti odkrit, resnicoljuben.

Nasproti temu je lažnivost, ki se pojavlja v raznih oblikah. Mali otroci govore včasih neresnico, ko se tega prav nič ne zavedo; zmoti jih domišljija, da spravijo na dan čisto neverjetne stvari. Drugi bolj razviti in premešeni pa namenoma kvasijo, pretiravajo in, kakor pravimo, »farbajo« s tem, da resnične dogodljaje in dožitke po svoje razblinjajo in z raznimi izmišljotinami prepletajo, ker vedo, da pozornost nase zbudajo, druge pa zabavajo. To pretiravanje se včasih pri nekaterih tako udomači, da takorekoč sami sebi verjamejo, kar hočejo drugim natvesti. Dve nadaljnji etapi sta laž iz strahu in laž, ki ima znak krivice in goljufije. Laž iz strahu pred kaznijo hoče nekaj znikati, da bi se odstranila nevarnost kazni ali kaka neprijetnost; še en korak dalje in laž išče lastno korist, nastopi v službi goljufije in krivičnosti.

Tudi resnicoljubnost je čednost, ki je plod navade in se utrdi in ukorenini potom vaje. (Tako pa zopet poudarjamo, da tudi tu ne smemo zidati brez ozira na nadnaravne pomočke.) Odkritosrčnost in resnicoljubnost mora prežeti vsega človeka, da drugače ne more govoriti

¹ »Liebe und Strenge als Grundpfeiler der Erziehung.«

nego resnico. Da se to doseže, je predvsem potrebno, da je vzgojitelj sam odkrit in resničen v delovanju in v govorjenju; še v šali bi si ne smel dovoliti nobene neresničnosti, kajti otroci šale dostikrat ne umevajo, zlasti pa niso zmožni, da bi pojmi šale, ki nastanejo n. pr. samo z zamenjavanjem besedi ali z rabo takih izrazov, ki imajo različne pomene. Otroci radi posnemajo vse, zlasti pa to, kar je nedovoljeno in grešno. — Ne zabrani otroku nikdar, da ne bi smel govoriti resnice. Ako spozna in čuti, da je treba kaj razodeti, naj stori to brez strahu. Utegne se pač pripetiti, da hoče kdo razkladati malenkostne napake ali neumnosti svojih sošolcev ali kaj podobnega; takrat se tako blebetanje lahko na ta ali drug način ustavi in prepreči. Zelo previden mora biti vzgojitelj pri takozvanih preiskavah. Ako mu je zadeva kolikortoliko znana, naj opusti nepotrebno izpraševanje; kaj bi pa s poizvedovanjem dosegel? Gotovo je, da bo skušal vsak, tudi najboljši otrok stvar tako zasukati, pojasniti in olepšati, da mu bo manj v kvar in da samega sebe tembolj izreže.

Vzgojitelj ravna napačno, ako ne izbere primerne kazni. Ako se je kaj krivičnega, nedovoljenega zgodilo, pa otrok po kratki poizvedbi odkrito in skesano prizna, da je zagrešil, zasluži ta jasna izpoved priznanje in pohvalo. Največkrat morda ne bo treba naložiti nobene druge kazni; otrok si bo sam prizadeval, da se pogrešek ne bo ponavljal. Pa recimo, da zopet pade; ali mu prejšnja prizanesljivost ne bo v bodrilo, da se sam zopet obtoži, da sam pove resnico, ker se spomni, da mu je resnicoljubnost bila na korist! Kdor bi pa obratno hotel vselej eksemplarično ravnati in kaznovati, tedaj je verjetno, da si bo otrok vsakikrat ob ponovnem pogrešku pomagal z lažjo, z neresnico. Seveda bi bilo tudi pogrešeno, če bi kdo hotel vselej in v vsakem slučaju dati prednost milemu, obzirnemu in odjenljivemu ravnanju. Milost, kadar kaže, strogost, kadar je potrebna!

Poudarjamo pa še enkrat, kar pravi dr. Scholz:¹ »Predvsem bodi strog sam zase ter ne trpi nobene slabosti v tem oziru, najmanj še vpricho otrok. Ni dvomiti, da prihaja skoraj vselej prvi utrip za laž od odraslih. Že v rodni hiši mora otrok dostikrat čuti, kako se ta in ona resnica zavija in zasukava, kako se to in ono slabo olepšava. Namesto tega navadi otroka, da se vsakega pogreška, vsake nepopolnosti obtoži, četudi bi pogrešek ostal drugim prikrit. Varuj se prevelike strogosti do otrok, ker bi tako lahko povzročil, da si bo otrok iz strahu pred kaznijo pomagal z lažjo. Sploh skrbi, da prevladuje ljubezen, da si raje bolj odjenljiv kot prestrog, če ne gre vse tako, kakor bi bilo želeti. Čim bolj na mlo struno udarjaš, tem več pravice imaš, da strogo nastopiš, ako si otroka zalotil, da se je zlagal... Slednjič pa se varuj, da ne naprtiš otroku krivde laži, ako se o njej nisi prepričal; kajti tako obdolženje zamore otroka res zavesti v greh.«

¹ »Das lügende Kind.«



Pripombe k načrtu za preustrojitev šolstva.

Fortunat Lužar.

I. Namen osnovne šole.

Namenov ali smotrov osnovne šole je več. Vzpričo reforme sedanje ljudske šole sem si to poglavje tako-le pregledno sestavil:

1. Osnovna šola ima nalogo razvijati zmožnosti otroka, rekše zmožnosti, katere tičijo v njegovi otroški naravi (formalna vzgoja).

2. Otroka učiti, da Boga, njegovo stvarstvo in voljo spoznava in ljubi, da dobiva v tem moč dobro ljubiti in slabo premagovati (nравnoverska vzgoja).

3. Otroka usposobiti, da je zmožen izpolnovati dolžnosti v družabnem življenju.

4. Ker je vsak človek član cerkve in države in vstopi v to zvezo takoj s svojo duševnostjo in telesno močjo, je naloga osnovne šole, da se po primernem načrtu briga že tudi za predšolsko dobo in pozneje za primerno nadaljnjo izobrazbo ali pošolsko dobo.

Sredstva, s katerimi naj šola to nalogo reši, so:

1. Osebnost učiteljeva. Učitelj mora biti pedagoško naobražen, mora imeti ljubezen do otrok in poklica in biti otrokom zgled v besedi in dejanju.

2. Stališče učitelja in osnovne šole mora biti zakonito urejeno in imeti strokovnjake za predstojnike.

3. Način pouka. Ta mora biti urejen po pravih in ne poljubnih načelih.

4. Moč učne stvarine, ki mora biti primerno vzprejemljiva ali razumljiva in prilagodena srcu ali čuvstvu otroka.

5. Vobče. Le ako postane prava izobrazba splošna dobrina ljudstva, le ako država, cerkev in šola harmonično delujejo k smotru, ki je od višje strani vpostavljen.

Kako hoče na namen šole tudi politika vplivati, smo med vojsko večkrat čitali v časopisih. Omenjam izmed mnogega, da se je v nemških listih napovedovala vojaška vzgoja za militarizem, kakor naj bi s to vojaško pripravo nikdar ne bilo pričakovati trajnega miru.

Morda ustrezem k ustanovitvi nравnoverske vzgoje, ako navedem besede modernega ameriškega filozofa Williama Jamesa, ki so priobčene v »Popotniku« (št. 1., str. 13):

»Po pragmatičnih principih ne moremo zavreči nobene hipoteze, če prihajajo iz nje posledice, ki so za življenje koristne. Korist absolutnega pa nam dokazuje ves potek verske zgodovine človeka. Tu doli se gibljejo večne roke.«

II. Učiteljska strokovna izobrazba bo zahtevala več podlage že iz učiteljišča. Ker se v načrtu (str. 31) zahtevajo strokovno izobražene učne osebe za poljedelstvo, gospodinjstvo i. dr., zato je sprejeti k § 56. med

obvezne predmete učiteljišča še poljedelstvo, združništvo in obrtništvo in za ženska učiteljišča gospodinjstvo s kuharstvom. To bo tudi z ozirom na § 83. potrebno, ker bodo dali sami slučajni nadaljnoizobraževalni tečaji premalo podlage in bo pri vsakem takem tečaju zopet stari klic, zakaj se o tem ni že kaj več nudilo na učiteljišču. Sicer pa še ni lahko povedati, kje in kako se bo toliko učiteljskih oseb dobilo, da bodo pri vsaki šoli še posebni učitelji za obvezni pouk v poljedelstvu, gospodinjstvu in morda še za kaj, ker bo treba sedaj vsako enorazrednico takoj v dvorazrednico razširiti, posebej pa še nastaviti druge učne osebe (§ 4., str. 31). S tem je pričakovati — če se misli to za vsak kraj dosledno izvesti — v vsakem okraju dva- do trikrat več učnih oseb, nego doslej. Kako bo s prostori, stanovanji, prehrano, opravki, je nekaj, kar treba tudi dobro premisliti, vsaj za prehodno dobo.

Med obveznimi predmeti navaja načt tudi narodno gospodarstvo in sociologijo. Praktičen pomen iz narodnega gospodarstva ima pri nas predvsem združništvo in ga ne bo kar s kratko lekcijo odpraviti, zraven se pa zariti v bogvekake organizacije kredita. Za pouk o združništvu na učiteljiščih se je sprejel enak predlog pri zadnjem občnem zboru Zadružne zveze. (Glej »Narodni gospodar« št. 9./10., str. 71.) Združništvo je v preteklem stoletju po vseh deželah množice dvignilo in so te s tem dodobra spoznale potrebo šole, ker je navadno zaradi pomanjkljive ljudske izobrazbe tu in tam skupno gospodarstvo obtičalo. Pomniti je izjavo dr. Ev. Kreka, da ima Srbija najboljše združništvo na svetu.¹

Na kmetijsko znanje je največjo važnost polagati, ker je Jugoslavija agrarna država. Kmetijstvo ima že Ksenofont (štiristo let pr. Kr.) v svoji »Ekonomiki« za odličan gospodarski posel, ker povoljno vpliva na razvoj telesa in duha. Pri tem pa nikakor ne mislim, da bi učitelj moral kmetovati, zadruge voditi ali kako obrt izvrševati, temveč, da bo mogel biti mladini in odraslim svetovalec, ki je zmožen iti s tokom časa. Učitelj pride večkrat v razmere, da ni samo opominjevalec brezbržnim kmetovalcem, ampak tudi drugim enostranskim naobražencem. Milo se je marsikomu storilo pri vojaki, ko so prišla povelja od vojaških oblasti (počenši od vojnega ministrstva) meseca oktobra 1918 (malo pred razsulom Avstrije), kako je krompir spravljati in odpošiljati. Torej šele potem, ko so ga ljudem že tolikokrat rekvirirali, z lopatami premetavali in ga je na stotine vagonov zmrznilo. In enako je bilo z drugimi darovi zemlje. Ko je že vsega primanjkovalo, so začeli vodilni krogi šele pomen kmetijstva in produkcije proučevati.

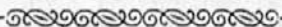
Sociologijo je kaj več pri zgodovini vpoštevati ter manj poudarjati vojske in nepraktične letnice. »Zgodovina je učiteljica narodov«, pravijo, a kakor kaže svetovna vojska, se je svet od te učiteljice še malo dobrega naučil. Vsaj je težko s kako npravnostjo (etiko) opravičiti, da je toliko ljudi po svetu izkrvavelo iz zgodovinskih ozirov.

¹ Obširna Krekova izvajanja je prinesel »Narodni Gospodar« v Ljubljani, 1912, št. 23.

III. Pri poglavju o šolskem obisku (str. 37) je treba za osnovne šole postaviti določbo, ki bo vpoštevala pri izstopu na višji stopnji prav pridne, normalno razvite in nenormalne ali slabonadarjene učence. Šolska obveznost se bo pač določila za gotovo število let, in sicer za normalno razvite otroke. Učitelj pa ima večkrat kakega prav pridnega otroka, ki je že eno ali dve leti prej sposoben za izstop iz osnovne šole, bodisi da je nenavadno nadarjen, bodisi da je bil sploh prav pridn. Tak otrok je zgled drugim in učitelj se sploh trudi, da bi še druge tako vzgojil. Za takega otroka je ponavljanje samo zaradi koščene določbe, da še ni toliko časa bil v šoli, ali da ni dovolj star, nekaj mučnega. Spoznati mora, da se ni za življenje učil, temveč za šolo. Večkrat se potem poleni, izgubi ljubezen do učenja in pride v slabo kvalifikacijo. Šolski voditelj naj bi imel pravico predlagati vsako leto okrajnemu šolskemu svetu, da sme nekaj, recimo 5 odstotkov takih otrok pred potekom šolske obveznosti odpustiti iz šole. To bi vleklo, da bi se drugi otroci za to izjemo potrudili.

Glede slabonadarjenih ali slaboumnih je tudi nekaj določiti, ker iz vsakega kraja ne bo mogoče oddajati take otroke v posebne zavode. Ako je otrok iz take rodbine, da absolutno nič ni iz njega narediti, je vendar kruto in zraven za učitelja nespametno, da se ga drži vsa leta v šoli, včasih celo še kako leto več, a ne doseže se končno ničesar. Mladina ni tu samo zaradi šole in da talent v njej zakoplje. Za kako domače in telesno delo je otrok morda medtem dovolj sposoben. Seveda bo paziti, da se ne bo ta slaboumnost pri tem čiščenju razreda zlorabila in ne bodo lenuhi za tem sledili, a ravno zato pa naj imajo tudi prav pridni kako prednost, da ne bo veljalo, kar sedaj pravijo starši: »Kaj se boš učil, saj boš tako šest let moral hoditi v šolo, če kaj znaš ali ne.«

Če se poudarja vpoštevanje individualnosti in raznoterost ali diferenciranje celote ter da mora vse prevevati čuvstvo (str. 10. in 11. v načrtu), je torej za vse enako določilo šolske obveznosti za marsikoga kri-
vično breme. Na kmetih se otrok zgodaj navadi delati, zato se tudi telesno krepí. Pri delu ne velja samo, da zna kdo delati, marveč da ima veselje do dela. To dobi otrok navadno krog 12. leta, ker že spozna samostojnost in čuti nekaj moči, da bi kaj dovršil. Ako se ga v tem odvajá, postane delomrznež — slabo družabno bitje.



Kratka zgodovina slovenskega slovstva.¹

S. Mihaela Žmitek.

Uvod.

Življenje naše je prenavljanje, preobraževanje. To zapazimo v naravi in pri človeku. Iz malega jajčeca se razvije krasen metulj, ljubezniv ptiček, iz še manjšega zrnca priraste krasna cvetka, visoko drevo, iz nezmožnega deteta se razvije čvrst, krepak mož.

Človeka je Bog povzdignil nad vse stvarstvo. Najlepša dota, katero mu je dal, je govor — jezik. Ta ga odlikuje in povzdiguje nad vsa živa bitja. Isti jezik pa se pri vseh narodih izpreminja, preobrazuje, izpopolnjuje. Naš materni jezik, ki je po svoji lepoti med prvimi, se je tudi preobraževal v teku stoletij in razvil v krasno govorico, kateri se čudijo tuji učenjaki, jo opevajo naši pesniki. Njegov razvoj hočemo zasledovati v naslednjih vrsticah.

Razvijal se je naš jezik novoslovenščina ali karantanska slovenščina poleg stare ali panonske slovenščine, katero so govorili vsi Slovani po Balkanu, Panoniji, daleč gori na severu. Tudi Čehi in Slovani so ga imeli, vsaj sta jim blagovestnika sv. Ciril in Metod v staroslovenščini oznanovala božjo besedo. Ves razvoj, vsi pisмени izdelki enega naroda se imenuje njega slovstvo ali literatura.

Vsak narod skuša iz svetovne zgodovine dokazati starost in slavo svojega obstanka in slavo svojih pradedov. Zato skrbno iščejo vsi starih spomenikov, denarjev, poslopij, okraskov, izkopanin itd. Med najbolj iskane spominke spadajo stare knjige, listine in rokopisi. Dasiravno je naš narod majhen, vendar se lahko meri z najbolj ponosnimi. Imamo rokopise iz raznih dob, samo iz prastare poganske dobe nimamo nobene. Iz teh zapisanih spomenikov, ostankov duševnega dela naših pradedov, razvidimo izpopolnitev, razvoj našega jezika v raznih stoletjih. Zato delimo vse slovstvo v razne dobe, in sicer:

- I. Srednjeveška doba do srede 16. stoletja.
- II. Protestantovska doba od l. 1550. do l. 1595.
- III. Katoliška doba od l. 1595. do l. 1765.
- IV. Preporod slovenskega slovstva od l. 1765. do l. 1843.; ta se deli v tri manjše dobe, in sicer:
 - a) v Pohlinovo od l. 1765. do l. 1795.;
 - b) v Vodnikovo dobo od l. 1795. do l. 1830.;
 - c) v Prešernovo dobo od l. 1830. do l. 1843.

¹ Č. sestra uršulinka v škofjeloškem samostanu nam je poslala priobčeni načrt, ki naj bi služil pri pouku na meščanskih šolah. Sestavljen je na podlagi 24 letnega šol. dela. Grafenauerjeva literatura je preobširna, zato podajemo to učiteljstvu v uporabo. Naši samostani imajo toliko dobrih učiteljic, zakaj se nič ne oglasijo zlasti s šolsko-praktičnimi članki?

V. Doba narodne prosvete od l. 1843. do danes; tudi ta se deli v manjše dobe in obsega:

- a) dobo Bleiweisovih novic od l. 1843. do l. 1858.;
- b) dobo Slov. Glasnika od l. 1858. do l. 1868.;
- c) dobo Dunajskega in Ljubljanskega zvona od l. 1868. do l. 1890.;
- d) od l. 1890. prodira slovenska moderna.

I. Srednjeveška doba

se pričanja v osmem in devetem stoletju, ko je bila omika širjim krogom še nepristopna. Čitati in pisati so znali le svečeniki, ker so rabili to znanost pri službi božji. Zato so književni izdelki te dobe izključno rokopisi nabožne vsebine, najčešče Sveto pismo. Vkljub temu pa, da so bile knjige v onih časih tako redke in dragocene, — ker so pisali le na pergament — so nam naši vrli pradedje zapustili toliko in tako imenitnih pismenih izdelkov, da smemo reči s ponosom: »Noben krščanski narod se ne more ponašati tako zgodaj s tako obilnim slovstvom.« Slovenske knjige iz te dobe se nahajajo po najimenitnejših knjižnicah v Evropi: v Rimu, na Dunaju, Monakovem, Petrogradu itd. itd., celo v daljnem Jeruzalemu so jih našli. Ta slučaj nam razjasni zgodovina, ki nam pripoveduje, da so bili slovanski duhovniki po smrti sv. Metoda pregnani, odšli večinoma na Balkan, osobito na polotok Atos, kamor so prinesli obilo knjig. Posamezniki so pač potovali v svete kraje, vzeli knjige s seboj. Ako je kdo tam ostal ali umrl, je ostala njegova knjiga v ondotni knjižnici. Vse te knjige in listine kažejo, da je bil prvotni književni jezik vseh naših rodov staroslovenščina. Govorila in pisala sta jo sveta brata Ciril in Metod, ki sta delovala na Moravskem in Češkem. Posluževali so se pravopisa, katerega je izumil sv. Ciril in se imenuje glagolica. Njegov učenec, sv. Klemen, je izumil nov pravopis, katerega je svojemu učitelju v čast imenoval »cirilico«. V obeh pravopisih imamo slavne spominke.

V glagolici je opisan:

1. Zografski evangelijski, ki se nahaja v zografskem samostanu na gori Atos. 1885. leta ga je obelodanil prof. Jagić v Petrogradu.

2. Kločev glagoljaš »Glagolita Clotianus«, spisan v 10. ali 11. stoletju in obsega homilije grških cerkvenih očetov: dva govora sv. Iv. Zlatoustega, eden sv. Atanazija in eden sv. Epifanija. Ta knjiga ima znamenito zgodovino. V 15. stoletju jo je imel v posesti Ivan Frankopan na otoku Krfu (Veglia), ki je 1482. leta umrl v Benetkah. Sedaj so knjigo oropali dragocenih platnic in posamezne liste dobili njegovi dediči in prijatelji. Nekaj jih je dobil duhovnik Luka de Renaldy, katere je leta 1507. podaril vitezu Breisacherju, poslancu nadvojvode Žige, ki je imel posestva na Tirolskem. Knjiga je prišla v knjižnico Marija Stein. Po smrti Breisacherja leta 1509. jo je podedoval grof Schurf, ki je ni znal čitati in ni vedel, kaj obsega. Zato je napisal vanjo: »Dises puch hat sanct jeronimus mit eigner hant geschrieben in crobatischer sprach.« — Zadnji posestnik je bil grof

Pavel Kloc. Zasedil jo je Kopitar slučajno. Kot dvorni knjižničar je izsledil prav star tirolski urbar, in to naznanil izvrstnemu zgodovinarju O. Treuheimu; ta pa mu iz hvaležnosti naznani Kločev glagoljaš. Tako ga je Kopitar dobil v roke leta 1830., ga prestavil v latinščino in izdal 1836. pod naslovom »Gl. Clotzianus«.

3. Marijin kodeks ali atočki evangelijski, ki je sedaj v posesti Grigoričev v Odesi.

4. Psalter sinajski, najden v katarinskem samostanu na Sinajski gori. Spoznal ga je ruski arhimandrit Porfirij Uspenski. Nahaja se sedaj v Petrogradu.

5. Ansemanov evangelijski, najden v Jeruzalemu, leta 1736. prenešen v Rim, kjer je sedaj v vatikanski knjižnici.

Cirilski spominki:

1. Ostromirov evangelijski je najstarejši cirilski rokopis. Spisal ga je neki dijakon Gregorijev vojvodo Ostromira. Ima natančno letnico od 21. oktobra 1056. do maja 1057. Našli so knjigo v zapuščini Katarine II. Aleksander I. jo je dal knjižnici v Petrogradu. Ponatisnil jo je Vostokov 1844. in Hauka v Pragi 1853.

2. Sasavsko emavski evangelijski iz samostana Sazave pri Pragi, kateri je bil ustanovljen leta 1347. Obstoji ta rokopis iz dveh delov. Prvi cirilski je starejši, in misli se, da ga je spisal sv. Prokop († 1053), drugi, glagoliški del, nosi letnico 1395. Spisali so ta del benediktinci, prišedši iz Dalmacije na Češko. Poklical jih je Karl IV. in jim izročil prvi del, katerega je drago plačal. Papež Klemen VI. jim je dovolil slovansko bogoslužje, zato so omenjeno knjigo zelo okrasili in jo rabili le o najmenitnejših prilikah. V huzitskih bojih so menihi potegnili s Huziti, poslali knjigo v dar carigrajskemu patriarhu, da bi jih sprejel v grško cerkev. Patriarh se ni dosti zmenil za nje, knjigo pa je poslal leta 1546. na prodaj v Trident, kjer je bil tedaj cerkveni zbor in so bili zbrani ondi katoliški škofje. Kupil je evangelijski francoski škof iz Reme (Rheims). V Parizu so jo še bolj okinčali, z zlatom prevlekli, pridejali relikvije in jo rabili v Remi, da so francoski kralji prisegali na njo pri kronanju. Čitati je niso znali, ker so mislili, da je spisana v sanskritu, t. j. v indskem jeziku. Leta 1717. je bil ondi Peter Veliki, ruski car. On je čital cirilski del, glagolskega pa ni znal. Povedal je Francozom, da imajo slovenski evangelijski, a mislili so, da je drugi del v sanskritu. Malo pred prekucijo 1789. je ogledoval knjigo Anglež lord Hill. Prišedši na Dunaj je videl v dvorni knjižnici glagoliške knjige ter povedal, da je ona pisava ravno taka. Ta izjava je pozneje napotila Kopitarja, da je pozval francoske zgodovinarje, naj knjigo iščejo. Vobče se je mislilo, da so jo prekucuhi sežgali, a Kopitar je ugenil, da so jo le oropali dragocenosti ter vrgli med šaro. Tako je bilo. Ko je Napoleon I. leta 1804. postal cesar, je ukazal vse stare knjige znositi v remsko knjižnico; ob tej priliki so jo našli. Rus Turgenjev jo je prvi izsledil 1838. in car Nikolaj jo je dal ponatisniti v Parizu leta 1843. na lastne

stroške. V Pragi je bila knjiga ponatisnjena leta 1846. Jezik je čist, brez rucinizmov, a slovniški je ostromirov boljši.

3. Supraselski rokopisi samostana Suprasl pri Bialgostoku na Ruskem. 118 listov se nahaja sedaj v Ljubljani v licejski knjižnici, ki jih je dobila s Kopitarjevo zapuščino. Ondi je tudi Kopitarjev celoten prepis knjige. Obsega pa 24 životopisov svetnikov in 20 homilij cerkvenih očetov.

Z latinico pa so pisani zelo važni Brižinski spominki iz 10. stoletja, katere je bržkone spisal škof Abraham, rodom Slovenec. Takrat se je raztezala Slovenija daleč tja čez Salco na Bavarsko. Abraham je bil škof v Brizingi (Freisingen) od leta 957. do leta 974. Leta 974. je dobil od Otona II. v dar Škofjo Loko z okolico. Spisan je ta rokopis v panonski slovenščini v njegovi knjigi »vademecum«. Vsebina je: molitev pred in po spovedi in kratka pridiga za pripravo k spovedi. Njegovo delo je samo poslednje; prvi dve molitvi je prepisal bržkone v to svrhu, da bi jih imel pri roki in za iste gospode, katere je pošiljal v Škofjo Loko pastirovat.

Leta 1803. so na Bavarskem odpravili samostane, tudi onega v Brizingi. Ondotno knjižnico so preselili v Monakovo in o tej priliki se je našel ta rokopis. Kopitar meni, da je ta rokopis še iz 8. stoletja, le drugi del je Abrahamovo delo.

Našteti bi se dalo še veliko število enakih del, a ta so najvažnejša.

(Dalje.)



Sijajno zborovanje „Slomškove zveze“

9. avgusta 1919.

Krščanska učiteljska organizacija je prestala v zadnje m času hudo krizo. Idejno postavljena na najboljši in najsolidnejši temelj, je morala preboleti posledice poslovanja napačnega gospodarstva. Danes je rekonvalescenca dovršena, odletelo je nekaj usahnelega in orumenelega listja, ostalo pa je zdravo in nedotaknjeno deblo, da požene mlade in bujne mladike. To deblo ima svoje korenine v ideji krščanstva, na katerem je zgrajena vsa evropska in človeška kultura, ki se je le oddaljila od svojega izvora in zato zašla na stranska pota, po katerih tava sedanja generacija. Posamezniki umirajo, i d e j e pa ostanejo, in če bi ta misel ne imela med učiteljstvom nobenega zastopnika, bi vendar živela, da jo nekega dne nekdo zopet udejestvuje. Pri nas tega ni. Sijajno obiskano zborovanje krščanskega učiteljstva je pokazalo, da ima naše načelo mnogoštevilne zastopnike v našem stanu in da jih bo vedno več. Pomembno je bilo zborovanje še posebno zato, ker smo videli v svoji sredi zastopnike Hrvatske, Bosne in Dalmacije. Nismo sami in naša misel mora segati do koder segajo meje naše ujedinjene domovine. Brez ugo-

vora se je izreklo krščansko učiteljstvo za unijo vsega jugoslovanskega učiteljstva, biti pa mora ta unija v svojem vodstvu res izraz vsega učiteljstva. Nikdar in nikoli ne bi mogli sedeti v vodstvu take organizacije ljudje, ki sicer mogočno trkajo na svoja kolegijalna prsa, a bi raje danes kot jutri pričeli z najhujšo strahovlado in so in še zapeljujejo učiteljstvo v kulturna stremljenja najkonservativnejše staro-liberalne struje pod krinko stanovske nesebičnosti. Poznamo jih in ker smo za kulturno svobodo, jim ne zaupamo, pride pa tudi v tem oziru osvobojenje od mlade učiteljske generacije. Nasilstvo je vedno predhodnik svobode, tako bo tudi pri učiteljski stanovski organizaciji.

Predsednik Štrukelj je pozdravil vse navzoče učiteljstvo, ki se je v tako obilnem številu udeležilo zborovanja, nadalje vse nadzornike, hrvatske zastopnike, podpredsenika SLS. prof Remca, zastopnika katehetov dr. J. Demšarja in predsednika telovadne organizacije »Orel« J. Pirca. Tajnik Pečjak je podal temeljito poročilo o dosedanjem delovanju Slomškove zveze, blagajniško poročilo je sestavila blagajničarka gđc. Kleinmayer. Snuje se Unija jugoslovanskega učiteljstva in Slomškova zveza je pozdravila učitelje, ki so v to svrhu zborovali v Belgradu. Krščanska učiteljska organizacija ni bila dosedaj še o nobenem takem razgovoru obveščena, ker menijo nekateri tovariši iz nasprotnega tabora, da lahko »velikopotezno« preidejo preko nas. Nam je prav, vprašanje pa je, če bo dobro — za učiteljstvo. Pa da ne bodo potem zopet vpili, da so »klerikalni« učitelji vsega krivi, če ne pojde vse gladko. Živahna debata se je vnela pri nekaterih stanovskih in društvenih vprašanjih. Razgovora so se udeleževali Fabinc, Kržišnik, Štular, Pečjak, Štrukelj, Koželj, Dragan in Vrhovc. Čas je bil prekratko odmerjen. Koncem zborovanja je predlagal Vrhovc, da naj bi literarni odsek izdajal »Slov. Učitelja«, katerega naj bi urednik spisal in odsek pregledal in potrdil. Tedaj nekak uradni list, ki izdaje razpise in ukaze. Iz razpoloženja učiteljstva se je videlo, da se učiteljstvo v splošnem s takim naziranjem ne strinja, ker še ogrski boljševiki niso kaj podobnega pozkusili. Od ekstremnega demokratizma je samo korak do terorističnega absolutizma. V principu je pa misel zdrava, a mora veljati za vsa zaupna mesta, kakor n. pr. predsedništvo, zastopnike v korporacijah itd. Ob dveh popoldne se je zborovanje končalo. Popoldne je bil sestanek radi izleta v Zagreb, zvečer pa se je večje število članov Slomškove zveze udeležilo komerza kat. dijaštva v Unionu. Bil je lep dan, začetek nove dobe v zgodovini krščanskega učiteljstva.



Kultura in književnost.

Dr. Jure Turić, **Osnova za preobraževanje naroda školom.** Tisak in naklada: St. Kugli, knjižara hrvatskog sveučilišta in jugoslavenske akademije. Cijena 5 K. — Vsebina: 1. Naloga šole. 2. Oblast rediteljev nad javno odgojo in šolo. 3. Pripravljalna, osnovna in ljudska šola. 4. Preosnova srednje šole. 5. Delo, znanost in umetnost v šoli. 6. Vpliv šole na učenčevo življenje. Pisatelj je napisal brošurico v prvi vrsti roditeljem, kakor sam pravi v predgovoru. Skoraj značilno je za naš idealizem, da se ravno v kulturno-vzgojnih vprašanjih največ piše in dela v novi državi. V tem se kaže narodov značaj, ki veruje, da pride odrešenje od človeka samega. V duševni in telesni popolnosti posameznika je podlaga materijelne kulture cele države. Kakor bi prevzeli sanje znamenitega filozofa iz antike o državi in vzgoji njenih državljanov, da jih uresničimo! Zanimivo je, da se knjižica bistveno razlikuje od sličnega natejstva in šolskim oblastem. Predvsem črta, ki ga je izdala »Zaveza«, ki je bil že po svoji sestavi namenjen bolj učise je postavil avtor na popolnoma demokratsko stališče, ki osobito odseva iz poglavja: Vlast roditelja nad javnim odgojem in školom. Princip demokratizma je izražen v zahtevi, da morajo starši določati smer vzgoje in pouka. O pravicah države pravi: Vlast države nad školom i odgojem jest nenaravna, pa zato i štetna. Nenaravna je zato, jer je onda država nad narodom, narod je poradi države, a ne — kao što je naravno — da je država poradi naroda. Države naime, pa bila avtokratska, apsolutistička, demokratska, ali bila kakova, odgojem hoče, da stvori narod prema sebi, — pa zanemaruje sve ostale i širi one ideje, koje taj čas prevladavaju u državi. Odgoj preko mora da razvije snagu mišljenja slobodnu od svake ideje na čovjeka — slobodnu od svake državne forme, t. j. čovjeka, koji prosoduje ideje in samostalno izabira

forme.« In dalje pravi: »Ako nema vlast nad školom in duhom u školi crkva, koja uči, da u njoj vlada duh nepromenljive istine i da joj je taj duh neposredno predan na čuvanje, onda još manje može da ima tu vlast država, sama promenljiva, kao i sve, što nju ispunjava, a promenljive su i znanosti, na koje se ona najviše oslanja i u školi se njima služi, samo da nađe neki stalni oslon za vlast nad školom.« Citiral sem namenoma navedene besede, ker zahteva popolni centralizaciji in uniformiranju šolstva, kakor morda želi večina učiteljstva, nikakor ni tako enostavna. Kulturno nasilstvo se ravno od strani države najlažje izvrši in tega moramo v imenu demokratizma odkloniti. Zglede terorističnega duševnegaboljševizma od zgoraj navzdol smo imeli v Avstriji, Nemčiji, Rusiji itd. Zato se strinjам s pisateljevimi nazori v tem oziru. Edina centralizacija je upravičena v ekonomičnih in izobrazevalnih odnosajih učiteljstva, ker je to najboljša oblika, kako narod skrbi za svoj učiteljski naraščaj. Šolska oblast je šolska občina, narodni šolski zbor in narodno šolsko viječe, ki je najvišja šolska oblast. Turićev načrt je najbližje idealu, ki naj upostavi dobro razmerje med šolo in domom.

Misli, ki jih pisatelj tu razvija, so tako važne, da bom o njih še izpregovoril v listu, ki je najbolj razširjen med našim ljudstvom, zvedeti pa morajo o tem tudi naši zastopniki, da ga realizirajo, kadar se bo govorilo o ustavi.¹ V

¹ Ko sem že napisal te vrstice, berem kritiko tov. Flereta v »Popotniku«. Izraža bojazen za šolstvo, če bi se »ljudstvu« dovolil prevelik vpliv na šolo. Poznam Flereta, zato sem prepričan, da mu njegov idealizem narekuje to naziranje. Tudi mene se loti nekak aristokratizem, ki ga začuti vsak inteligent, če pride med take zastopnike »ljudstva«. In vendar je treba iti stvari do dna, če nočemo, da bodo široke plasti sprejele šolo kot plod državnega birokratizma. Res je v prostem človeku neke vrste surovost, da te na prvi mah oplaši, na drugi strani pa

zadnjem poglavju govori knjižica skoraj o vseh rezultatih moderne psihologije z ozirom na duševno delo šolskega otroka. Poučno je za vsakega učitelja. Turičevo delce mi ugaja in reči moram, da se pozna iz vseh vrstic poznavanje šolskega vprašanja v duhu našega časa.

F. Fabinc.

Pomoč alkoholikom in njih svojcem!

Alkoholizem je socialno zlo, v dvojnem pomenu besede. Prvič zato, ker to ni le bolezen posameznikov, marveč človeške družbe kot take, in drugič, ker se da ta bolezen pozdraviti edino le s socialnim delom, ki ga ne morejo vršiti samo posamezniki, marveč se ga mora oprijeti po svojih organih tudi najmočnejši družabni organizem država.

Naša javnost vidi v pijavcu brezčastnega delomrznega človeka, ki bi lahko opustil brezumno uživanje alkohola, ko bi le hotel. Alkoholizem je po

je zopet treba opozoriti, da je jedro naroda tisto, ki ustvarja nove ideje, dasi tudi posameznik lahko čisto sam pride z ne navadno mislijo, ki ji ne moreš najti vzroka v njegovi okolici. Kdo naj določi, kdaj je ljudstvo zrelo za samovlado? Ni mogoče postaviti absolutno veljavne mere, ampak le relativno. Narodni demokrat bo dejal, da je ljudstvo zrelo, če bo volilo njegove pristaše, isto bosta najbrž napravila socialni demokrat in krščanski socialjec. Kdo ima prav? Belgija s krščansko socialno vlado je bila med prvimi državami v kulturno-gospodarskem oziru, Portugalska in Španija ali pa Italija z liberalnimi vladami nam gotovo ne morejo biti vzor. Drugje je bilo morda nasprotno. Sedanje svetovne vojske vsaj tako odurni obliki ne bi bilo, če bi govorila ljudstva in ne samo zgornja plast inteligence in predstavniki militarizma. V Trstu je italijanska inteligenca v nekaj urah uničila naše narodno šolstvo in našo kulturo, delo mnogih let. Izvajam: ljudstvo res nima najvišje intelektualne naobrazbe — če bi italijansko ljudstvo tako mislilo kakor d'Annunzio ali nemško kakor Hindenburg ali Betmann, potem bi nas Jugoslovanov že davno ne bilo več — ima pa narodna masa zdrav instinkt in nepokvarjeno srce, zato pa tudi samostojno sodbo. Koliko razsodnosti je moral imeti n. pr. naš narod, da je odklonil gospodarski liberalizem in rešil samega sebe? Dolžnost inteligence je, da lastni narod res razume in zida navzgor na podlagi narodne kulture, ne pa, da morda narodu vsiljuje tujo kulturo. V zadnjem slučaju je konflikt med ljudstvom in inteligentom psihologično razumljiv.

njenem mnenju le privatna zadeva vsakega posameznega in zato se ne zmeni veliko zanje.

Ta sodba je krivična. Med skrbstvom za slepce, gluhoneme, pohabljenе in je tične ter skrbstvo alkoholikov obstoji važna razlika. Medtem ko prvi prosijo pomoči, jo drugi največkrat odklanjajo, ker ne vidijo ali nočejo videti svoje nesreče in nesreče svoje družine. Alkoholika je treba učiti, da spozna svojo bolezen, vzgojiti mu je treba voljo k rednemu in zmernemu življenju. Izpodbiti se mu mora vera in zaupanje v piske tovariše, ki ga odtegujejo družini in dostojnemu družabnemu življenju.

Da pritegne te naloge svoj delokrog — kamor tudi po vsej pravici spadajo — ter jih po svojih močeh kar najpopolneje reši, je deželna vlada za Slovenijo z naredbo z dne 22. maja 1919 ustanovila pri poverjeništvu za socialno skrb poseben protialkoholni oddelek. Ta oddelek skrbi za alkoholike in člane njihovih družin med drugim:

- a) kot posvetovalen in posredovalen organ;
- b) s tem, da skrbi za pravno varstvo družinskih članov alkoholikov, zlasti otrok, in
- c) za zdravljenje alkoholikov.

V interesu javnosti je, da vsi dobro misleči, podpirajo urad, ki upravlja socialno skrb alkoholikov. V Ameriki, Angliji, Švici, Nemčiji, Belgiji itd. vzdržuje zasebna človekoljubnost že več let s prav lepimi uspehi nad 400 takih uradov. Tudi pri nas bi bilo nujno potrebno, da se javnost zainteresira za naloge, ki jih ima državni protialkoholni urad, ker bo mogel edinole tedaj doseči zaželjene uspehe, ako ga bo občinstvo v njegovem delovanju primerno podpiralo. Zato hoče podpisani urad v naslednjem opozoriti javnost na svoj delokrog, da bo vsakdo vedel, kdaj naj se obrača nanj.

Protialkoholni oddelek nastopa predvsem kot posvetovalen in posredovalen organ za alkoholike, člane njihovih družin, kakor tudi za prijatelje treznosti. Žene, otroci, bližnji sorodniki in prijatelji, ki bi radi pomagali revežu, vdanemu alkoholu, ter ga pri-

pravili zopet k treznemu in rednemu življenju, naj se zglase pismeno ali ustmeno pri tem uradu za svet in morebitno pomoč. Ta urad ima nalogo posredovati v sporih med alkoholikom in njegovo družino, da se poravnajo na lep način brez hrušča in trušča, brez sodnije in brez nepotrebnih stroškov. Stranke, ki se iz umljivih razlogov sramujejo iskati v teh zadevah kje drugje pomoči, se pri tem uradu lahko zaupno oglasijo, ker ostane njihova zadeva tajna.

V slučaju, kjer posredovanje ne bi uspelo ter so družinski člani, zlasti otroci alkoholika, potrebni posebnega pravnega varstva, jim bo Protialkoholni oddelek tako varstvo preskrbel in zasiluriral. To velja zlasti za mladoletne otroke, ki so v nevarnosti, da njihov oče ali mati, ki sta vdana alkoholizmu, zapravita vse premoženje tako, da za njihovo vzgojo ne bi ostalo potrebnih sredstev. Zato bo ta urad na zahtevo izposloval, da se postavi takim otrokom dober varuh, oziroma da se oddajo v primerno vzgojevališče. Ravnotako se bo na zahtevo poskrbelo, da se postavi alkoholik-zapravljivec pod kuratelo. V interesu svojcev alkoholikov bo ta urad posredoval, da prepreči ločitev zakonskih ali na izrecno željo žene oziroma moža, da isto pospeši.

Enako bo Protialkoholni oddelek posredoval tudi, da se pogodbe, sklenjene v pijanosti, razveljavijo, kolikor je to v okviru zakonitih določb možno.

V delokrog tega urada spada nadalje posredovanje, da se delomržne, alkoholu vdane osebe spravio v popoljševalnice oziroma po potrebi tudi v prisilno delavnico.

Važna je tudi naloga Protialkoholnega oddelka, da skrbi za zdravljenje alkoholikov. Ta točka obsega zdravljenje doma s tem, da se odpravi iz alkoholikove hiše ves alkohol, da se družinski člani alkoholika poučijo, kako da morajo vplivati na slednjega z zgledom ali na kak drug način, dalje s tem, da se pivcu v prostem času pomaga do primerne duševnega razvedrila ter se tako odtegne priliki za pijančevanje. Drugič pa spada tu sem oddaja alkoholikov v zdravilišče. Dokler se ne

ustanovi za alkoholike posebno zdravilišče, bo treba za zdravljenje te vrste pacientov ustanoviti vsaj pri eni izmed že obstoječih bolnišnic poseben oddelek.

To je na kratko delokrog novoustanovljenega Protialkoholnega oddelka, v kolikor se tiče neposredno alkoholikov in članov njihovih družin. Ker je alkoholizem brez dvoma naše največje narodno zlo, je gotovo dolžnost vsakega poštenega Slovenca in Jugoslovana, da po možnosti sodeluje pri delu za stizenje našega naroda. Ako pa kdo ne more ali noče pri tem sodelovati, naj vsaj ne ovira pri delu onih, ki vrše v tem oziru svojo narodno dolžnost.

Protialkoholni oddelek pri poverjeništvu za socialno skrbstvo.

Petelinov Janez. Povest. Spisal Jakob Alešovec. Drugi, popravljeni natis. Priredil Jožef Volc. V Ljubljani 1919. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. — Iz dijaških let se še spominjam Alešovca, ko je hodil po ljubljanskih ulicah ob palici in v raztrganih hlačah. Pravili so, da je vsake prodal, ki mu jih je podaril njegov literarni tovariš dr. Tavčar. Zato pa je ostal vedno zanemarjen in zapuščen, prispodoba slovenskega pisatelja in slovenskega naroda. Bil je bohem svoje vrste, proletarec med njimi. Za ljudstvo je pa znal pisati kakor malokdo. On in pa Andrejčkov Jože sta še danes dobrodošla znanca naše kmetiške hiše in ostaneta še dolgo. Alešovec je poznal duh in jezik narodov. Za nas je knjiga zanimiva, ker nastopa v njej učitelj preteklega dobe v vsej svoji žalostni socialni poziciji, kakor ga je v hujši obliki tudi Tavčar očrtal — učitelj »s koškom na rami«. Med ljudstvom bo še dolgo živela taka podoba ljudskega učitelja. Škoda, da so jo mnogokrat karikaturno ovekovečili najpoljudnejši pisatelji. Knjiga spada v izobraževalna društva in v roko odrastle mladine.

F. F.

XIV. izvestje škofijske gimnazije v zavodu sv. Stanislava v št. Vidu nad Ljubljano o šolskem letu 1918/19. — Poročilo izkazuje, da je štel učiteljski zbor 16 učnih oseb in je bilo koncem šol. leta 310 učencev. Zrelostni izpit je dovršilo

21 abiturientov. Učiteljska knjižnica ima 3328 del v 7354 zvezkih in je naročena na 36 časopisov in zbornikov, dijaška pa šteje 273 del v 2613 zvezkih. Iz poročila je razvidno, da spada škofijski internat med naše najboljše srednješolske zavode, kjer dobi dijaštvo poleg dobre vzgoje tudi vsem modernim zahtevam odgovarjajočo intelektualno naobrazbo.

Dijaški dom v Ptuj, Slovenija. Dobil smo prospekt, iz katerega je razvidno, da nudi ta zavod gojencem vse, kar je potrebno za njih telesni in šolski napredek. Sprejemajo se dijaki za gimnazijo, deško meščansko šolo (letos I. in event. II. razred) in izjemoma tudi IV. in V. razred ljudske šole. Prijave sprejema in natančnejša pojasnila daje vodstvo Dijaškega doma v Ptuj, Slovenija.

Mladika v Ptuj, Slovenija. To je internat za deklice (devojke), ki nudi gojenkam stanovanje in hrano, vestno nadzorstvo in raznovrstno izobrazbo, kakor je razvidno iz nam poslanega prospekta. Gojenke lahko obiskujejo gimnazijo, meščansko šolo, gospodinjstvo šolo in višjo deklinško šolo (letos I. razred), učijo se glasbe, modernih jezikov, zdravstva, vzgojeslovstva itd. Izjemoma se sprejemajo tudi učenke slovenske ali nemške ljudske šole. Prijave sprejema in vsa pojasnila daje vodstvo Mladike, Ptuj, Slovenija.

Zemljevidi. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani je odkupila vso Ed. Hölzelovo zalogo velikih slovenskih in srbskih zemljevidov z vsemi pravicami vred.

Na razpolago so:

1. Orožnov zemljevid Kranjske (merilo: 1 : 130.000), sezajoč preko Gorice, Trsta, Reke, Zagreba, Maribora, Celovca itd. Velja nalepljen 60 K.

2. Orožnov zemljevid Primorske (Goriške, Trsta, Istre) v istem merilu in v isti izvršitvi, sezajoč preko Ljubljane, Reke in globoko na jug, nalepljen 60 K.

3. Orožnov zemljevid Palestine (merilo: 1 : 200.000), nalepljen 54 K.

4. Orožnov zemljevid polut (merilo: 1 : 20.000.000), nalepljen 40 K.

5. Orožnov zemljevid Evrope (merilo: 1 : 4.000.000), nalepljen 40 K.

6. Nadalje zemljevidi s srbsko nomenklaturu v cirilici:

a) Mandić: Plangilobi (brez državnih

a) Mandić: Planiglobi (brez državnih mej), nalepljen 50 K.

b) Stojčić: Palestina (1 : 236.000), nalepljen 45 K.

c) Mandić: Evropa (1 : 4.000.000), nalepljen 40 K.

Cerkveni Glasbenik. Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani. Naročnina 10 K. Urednik Stanko Premrl. — Vsebinska 5. in 6. številke: Nekoliko statistike o orgljah v ljubljanski škofiji. Sestavil Stanko Premrl. (Dalje.) — Procesije. Vinko Lovšin. — Organistovske zadeve. — Pregled cerkvenoglasbenih listov. — Koncertna poročila. — Oglasnik. — Razne reči. — Naše priloge. — Priloga: Tri Marijine pesmi za mešani zbor. — Učitelj pretekle dobe je bil navadno tudi orgljavec, danes se tudi organisti organizirajo kot samostojen stan. Za učiteljstvo se pričinja doba intenzivnejšega šolskega in izvenšolskega dela, vendar privedejo osebna nagnjenja tudi še mnogo učiteljev, da se bodo pečali s cerkveno glasbo. Te bo list zanimal.

Popotnik prinaša v 5.—6. številki sledečo vsebino: 1. H. Schreiner: Kratek pregled o razvoju slovenske ljudske šole; 2. J. Baukar: Politična naloga šole; 3. Dr. Fr. Derganc: William James. (Dalje.); 4. Pav. Flere: Nekaj o učiteljevi pripravi za pouk; Iz šolskega dela; 5. Ivan Tomšič: Risanje u narodnoj osnovnoj školi; 6. F. V. Moderna latinska naloga; 7. —m—: Vojni izpiti. Razgled obsega kritike in krajše pedagoške črtice.

Književni Vjestnik. Bibliografski list. Tečaj 16, broj 1. Izdaje knjižara hrv. sveučilišta i jugoslov. akademije St. Kugli, Zagreb. Izlazi mesečno jedan put. Cijena pojedinog broja —20 K. Uređuje dr. Vladimir Prestini. Učitelj, ki se bavi s to ali ono stroko književnosti, najde v tem bibliografskem mesečniku zaznamovane vse knjige, brošure, revije in liste, ki izidejo na jugoslovanskem književnem trgu v slovenskem, srbskem ali hrvatskem narečju. Tako najdemo v tej številki zabilježen tudi naš list in kratko oceno Grafenauerjeve literarne zgodovine.

vine. Pri nizki ceni si bo listič lahko naročil vsak učitelj, ki hoče biti informiran o našem književno-kulturnem živ-

ljenju. Ne bomo več strmeli samo ob nemški ali francoski kulturi, če spoznamo sami sebe!
F.

Zapiski.

Ne bo tako hudo! V zadnji »Vzajemnosti« me brezimen dopisnik precej nerodno napada radi mojega stališča v zadevi šolskih maš. Dotično svoje mnenje sem podpisal s polnim imenom, ni zato nihče drugi odgovoren in sem ga pripravljen vedno zagovarjati. Protestirati pa moram proti načinu, da se takoj prične z neokusnim sumničanjem, če si nekdo upa zastopati nazore, ki se morda ne strinjajo z nazori te ali one veličine. Tudi dr. Kreka in njegove tovariše je v komaj minuli dobi nekdo pognal s puntarji in rovarji, ko so mu povedali, da ne dela prav. In vendar je dotični nekdo napravil Cerkvi več škode kakor vsi slovenski liberalci. Poudarjam, da se gre tu za nadzorovanje obveznih nedeljskih maš od strani učiteljstva in ne njihovo odpravo. To ni nobeno kulturnobojno vprašanje, ker se gre za ureditev učiteljevega službenega razmerja. Nikakor ni za nas učitelje vseeno, ali imamo letno recimo 50 službenih ur več ali manj. Tisto sklicevanje na idealizem in požrtvovalnost v tem slučaju ne drži. Katehetje so dosegli zmanjšanje tedenških ur, češ, da se morajo pripravljati na nedeljsko šolsko pridigo. Prav so imeli! Treba je ločiti, kaj storim prostovoljno in kaj sem službeno dolžan. Učitelj nastopi javno službo, mora natanko vedeti svoje službene dolžnosti in se moramo s svojega stanovskega stališča braniti vsakršne elastičnosti službenih predpisov. Kdor si osvoji učiteljevo dušo, tam ne bo prostovoljnemu delu učitelj nikdar odrekel svoje pomoči. Primera med ljudsko in srednjo šolo ni istovetna. Srednješolce nadzoruje le ena učna moč, in če vzamemo zavod z desetimi učitelji, tedaj ne pride učitelj letno niti en mesec na vrsto, če se sploh more v splošnem primerjati 6-10 letne otroke

z dijaki. Kar se tiče poučevanja učiteljstva ob nedeljah na obrtno-nadaljevalnih šolah, jih v to nihče ne sili, ampak delajo prostovoljno in so povrh zato še dobro plačani. Končam: v nadzorovanju šolskih maš se mora napraviti red, o mašah samih naj se izjavijo župni uradi in starši, škofijski ordinarijat pa naj potem s šolsko oblastjo najde neki modus. Mnenja učiteljstva ne bo težko dobiti. Red mora biti in nedeljska šolska maša ne sme biti več povod prepira med učiteljstvom in duhovščino. Sedaj imajo besedo vsi pri šolstvu odločujoči činitelji!
F. Fabinc.

»Ljudska« ali »narodna«, ne pa »osnovna« šola. Z veseljem opazujemo živahno delovanje za reformo šole. Pri tem pa moramo vendar paziti, da kaj še slabše ne naredimo, kot je bilo prej. Že v zadnji številki »Slov. Učitelja« je bil objavljen pomislek proti nazivu »osnovna šola«. Za našo res »ljudsko« šolo, v katero pohaja vse ljudstvo, ves narod v svojem času, pač ni boljšega in lepšega naziva kakor »ljudska«, ali kar je v zrnu isto, »narodna šola«. V ponos nam je biti »ljudski« ali »narodni učitelj«; ali kako zveni »osnovni učitelj«! Zdi se nam, kakor da bi bili degradirani.

Naj ostane torej pri nazivu »ljudska šola«, ako že zaradi ljubosumnosti srednjih šol ne sme biti »narodna«. Nikdar pa naj se ne naziva »osnovna«.

Kržišnik.

Stališče nove stranke v šolskem vprašanju. V Ljubljani se je ustanovila nova Narodna socialna stranka po vzorcu Klofačeve struje na Češkem, ki ji daje znanstvene temelje Masaryk. Glede ljudskega šolstva je sprejela sledečo resolucijo: Učiteljski zbori naj se uporabljajo sami. Volili bi si iz svoje srede ravnatelja, ki bi eno ali več let vodil za-

vod po predpisih in ga zastopal napram organom javne uprave in občinstvu. Nadzorstvo nad šolami bi vršil po notranji strani šolski odbor, ki ga določi zakonodajni zbor; osebne zadeve bi opravljal poseben organ te korporacije, ki bi imela za nalogo vzdrževanje šol. Odpadla bi centrala in inšpektorska institucija, ali pa bi se avtonomizirala. Gotovo število učiteljskih zborov bi si volilo inšpektorja, kakor si volijo posamezni zbori upravitelja. Z avtonomizacijo šole se uveljavi učiteljeva individualiteta v pouku in vzgoji, ker bo osvobodjena ovirajočega šikaniranja s strani predstojnika in šablonskega izvajanja podrobnih predpisov po birokratičnem načinu. Z odstranitvijo birokratične podrejenosti in nadrejenosti z avtomatičnim doseganjem višjega plačilnega razreda po starosti odpade težnja, pridobivati si na različne načine naklonjenost predpostavljenih, od katerih je danes učiteljeva usoda odvisna. — Najvišji princip poučevalnega dela je znanstveno dognana resnica (ali jo je mogoče dognati? Glej anatomistično teorijo v fiziki, ali Keplerjev planetni sistem), vzgojevalnega pa nravnost. (Kdo naj določa in daje pravec tej naravni nravnosti? Nravnost mora imeti svoj izvor v načelih, ki imajo vsikdar in povsod svojo veljavo in izhajajo iz večnega in neizpremenljivega. Del človeštva proglasi recimo privatno last za nezmysel in mnogoženstvo za vzor etične popolnosti, ali je to objektivna nravnost, ki jo naj prevzame vzgoja?)

Iz »Popotnika« št. 5.—6. Ravnatelj Schreiner je sestavljal »Kratek pregled slovenske ljudske šole« po štirih dobah: 1. cerkveni dobi, 2. dobi Terezijanskega šolskega ustava, 3. dobi politiškega šolskega ustava in 4. dobi »nove šole«. Zgodovina slovenske šole nam kaže, da nobena izmed navedenih dob ni namenoma prezirala šole ali jo celo zatirala. Kot vsaka stvar na svetu, je tudi šolstvo potrebovalo časa, da se je moglo razviti. Očitki o mračni prejšnji dobi so že zaradi tega krivični. Ljudje si niso mogli, pa si tudi niso znali pomagati. Tudi Avstriji moramo sicer priznati, da se je za razvoj šolstva pošteno trudila; kakšne

cilje pa je pri tem zasledovala, je drugo vprašanje; v dobi političnega šolskega ustava (1792—1869) so se ljudske šole tudi v slovenskih pokrajinah imenovala »nemške šole v c. kr. nemških dednih državah«. Pa tudi v dobi »nove šole« je pri vseh lepih zakonskih odredbah veljal stari princip pomemčevanja v šoli na kvar slovenski ljudski šoli in napredku slovenskega naroda. Ako je pri vsem tem šolstvo v tej dobi tudi pri nas napredovalo, je to zasluga našega učiteljstva. Poleg »Zaveze« imenuje ravnatelj Schreiner pohvalno tudi »Slomškovo Zvezo«; poleg »Učiteljskega Tovariša« ter »Popotnika« omenja tudi »Slov. Učitelja« kot list, ki učiteljstvo vestno poučuje o različnih strujah na pedagoškem polju in se bavi tudi s stanovskimi vprašanji. Posebno uspešno pa deluje za znanstveno in strokovno nadaljnjo izobrazbo učiteljska »Šolska Matica«. Ves sestavek ravnatelja Schreinerja preveva nepristranska pravičnost in ljubezen do šolstva.

»Z ljubeznijo do šole in učiteljstva« je pisan tudi članek okr. šol. nadz. Pavla Flereta »Nekaj o učiteljevi pripravi za pouk«. Dasi bi bil nesmisel zahtevati, da bodi učitelj znanstvenik v vseh predmetih, se mora pa vendar truditi za splošno nadaljnjo izobrazbo, tako da obvlada vse predmete. Izobrazbe pa ne iščimo le v knjigah, ampak tudi v opazovanju življenja v naravi in v družbi. Priprava na posamezne učne ure ureja in narekuje metodo, izbor in razvrstitev snovi ter določa pot postopka. Važno sredstvo za napredek v poučevanju je spisovanje dnevnika; v dnevniku najvažnejši predel je opomba. Tu naj se zapisujejo metodično napake in posebnosti, kakor jih spoznava učitelj med poukom. Taka priprava bodi učitelju opravilo, ki ga razveseljuje in oživlja njegovo delo. — Bodrilne besede nadz. Flereta so lepe, pa tudi umestne. Vsled izrednih potreb bo letos veliko gojencev in gojenk že po uspešno dovršenem tretjem letniku nastopilo učiteljsko službo. Privoščimo po vojski težko preizkušenim učiteljskim kandidatom, da pridejo že enkrat do službe. V vojaški službi, deloma v smrtnih ne-

varnostih so si izobrazili značaj, da bodo lahko kos svojemu delu v šoli. Nevarnost je pa vendarle, da nam pri vednih izgovorih na izredne razmere začne šolstvo propadati, ne da bi se tega prav zavedli. Tudi ni dobro znamenje za razvoj našega šolstva, da se je za prihodnji prvi letnik moškega učiteljskega oglasilo le sedem kandidatov, od katerih so mogli biti sprejeti samo trije. Z lepimi načrti za preureditev šolstva torej nevarnost za propad našega šolstva ni odpravljena. Zato so klici vnetih šolnikov po naši nadaljnji izobrazbi tembolj opravičeni.

»V časopisnem ogledu« (»Popotnika«) odgovarja nadz. Flere kritiki »Načrta za preustrojitev šolstva«, ki jo je objavil A. M. v »Času« št. 3.—4. Bistvena točka tega odgovora je: »Pri občem razmahu narodnih duševnih sil se nam zdi, da mora vladati obča duševna svoboda, a tudi duševna svoboda v vzgoji«.

Nadz. Flere je idealist; iz vseh njegovih spisov, tudi skoro iz vsake vrste njegovega odgovora »Času« govori idealizem; radi verjamemo, da si kot idealist »duševno svobodo« nekako tako misli, kot so si jo mislili veliki krščanski misleci, n. pr. sv. Avguštin: »Ljubi! Potem stori, kar hočeš«. Vzgojitelj, ki narod ljubi, bo gotovo iskal najboljšega, kar bi mogel podati mladini. Čemu bi takemu vzgojitelju vezali duševno svobodo? Tako je idealno rečeno. Življenje nas pa uči, da je res, kar pravi dr. Derganc v isti številki »Popotnika« str. 157: »Človek ostane inteligentna bestija, kakor je bil; ves napredek se tiče le naše kulturne organizacije. Kakor pade sam sebi prepuščen kamen v nižino, tako omahne človek s kulturne višine in se pogrezne z neko divjo slastjo v staro močvirje, če odnehajo iz kakršnegakoli vzroka trdne, brezobzirne vezi organizacije. Bistvo kulture torej ni divja svoboda, ampak organizirana svoboda!« Na duševno svobodo se lahko sklicuje tudi »sveti egoizem italijanski«; in kako naj boljše izvedemo zagovarja svoj program kot če trdi, da mora »pri občem razmahu duševnih sil vladati obča duševna svoboda«. Zato so pa

krščansko misleči vzgojitelj sicer tudi za svobodo, ampak le za svobodo, ki je organizirana na temelju večno veljavnih preizkušenih načel krščanske etike. Omenimo še Fleretovo jasno izjavo, s katero se bo gotovo strinjalo vse učiteljstvo: »Vzlic temu, da učiteljstvo ni voljno še naprej hlapčevati, tudi noče imeti ne »prve« in ne »zadnje« besede, hoče pa imeti tudi svojo besedo«.

Dr. Jos. Demšar.

Slovenska »Šolska Matica«. Dolgo časa že nismo ničesar čuli o naši »Šolski Matici«. Med vojno nam je bilo to razumljivo, toda sedaj bi bil pa že čas, da bi zopet obnovila svoje plodonosno delovanje. Na primeren poziv se bo gotovo sedaj priglasilo večje število novih članov, ko se je gmotni položaj učiteljstva kolikortoliko zboljšal.

Našemu mlademu naraščaju se obljublja univerza, dosegel bo mnogo višjo izobrazbo, kot je bilo to nam mogoče. Mi pa tudi ne maramo s prekrizanimi rokami stati in brezbrizno gledati to novo življenje. Hočemo se sami dalje obraževati. Zato pozivljamo Slov. »Šolsko Matico«, naj prireja počitniške tečaje. Za letos je seveda že prepozno, toda že sedaj naj se prične s pripravami za bodoče leto.

Dovoljujemo si tudi vprašanje, kaj je s knjigami, se jih namerava letos kaj izdati? Ako več ni mogoče, naj se izda vsaj eno knjigo.

Kaj pa poučni izleti? Mogoče bi se dalo še letos kaj izvesti? Na delo!

Kržišnik.

Vprašanje stanovske učiteljske organizacije se skrbno predeluje. Ne vtikamo se v zadeve, ki jih bo učiteljstvo samo najbolje rešilo; le nekaj bi bilo glede »Slomškove zveze« dodati lepim mislim, ki jih je že objavil »Slov. Učitelj«. Tu in tam se je že namigavalo na neznačajnost tistih članov učiteljstva, ki so udje »Slomškove zveze«. Resnici na ljubo moramo poudariti: 1. Ako je »Zaveza« trpela zadnja leta vsled nasprotne ji večine deželnega zbora, je pa iz istega vzroka temveč trpela »Slomškova zveza« ob svoji ustanovitvi in v prvih letih svojega delovanja od l. 1900. do l. 1907., ko ji je bila večina dež. zbora odločno

nasprotna. Ako bi se torej že moralo govoriti o značajnosti in neznačajnosti, bi se tozadevne pohvale, oz. očitki pač morali sorazmerno porazdeliti med obe organizaciji. Sicer so bili pa pretekli časi za vse popolnoma drugi kot so sedanjí in se težko pravično merijo z merilom sedanjega časa. 2. Da se more tudi »Slomškova zveza« ponašati z značaji, dokazov za to nam je sicer težko iskati med svojimi člani, katerim bi ne moglo biti ljubo, če bi se njihovo življenje javno presojalo; omenimo pa le pohvalne vrstice, ki jih je »Učit. Tovariš« v št. 23. zapisal o umrlemu članu »Sl. zv.«: »Pokojni Jenko (umrl 31. maja kot nadučitelj na Mirni), ki je bil član »Sl. zv.«, je bil mirna duša, poštenjak skozi in skozi ter značaj, kakršnih najdeš malo.« Podobno so pisali listi o meseca oktobra umrlem mestnem učitelju Janežiču. 3. Delovanje »Slomškove zveze« med vojsko je bilo žal prav »nedolžno«. Občinski zborov ni bilo, sej tudi skoro ne. Bil sem sam odbornik »Slomškove zveze« za časa vojske. Pri sejah nismo storili drugega, kot da smo sprejeli nekaj novih udov in sestavili nekaj vlog na dež. odbor za naklonitev draginjskih doklad učiteljstvu. Glavna krivda »Slomškove zveze« med vojsko je bila njena nedelavnost, po kateri se je pa večalimanj odlikovala večina naših društev; druge odgovornosti za učiteljstvu neprijazne razmere »Slomškova zveza« nima.

Dr. J. Demšar.

Mladina v počitnicah. Med poletnimi počitnicami je naša šolska mladina dostikrat prepuščena sama sebi, posebno še v mestih. Starši imajo čestokrat malo smisla za pametno vzgojo otrok ali pa nimajo časa, da bi se z njimi ukvarjali. Nujno je potrebno, da vpliva učitelj na svoje učence tudi med tem najdaljšim šolskim odmorom. Učitelj naj jih povabi vsaj enkrat med počitnicami, lahko tudi na nedeljo ali praznik, ako med tednom pomagajo pri delu n. pr. na deželi, in naj priredi z njimi izlet ali tudi samo zabavni sestanek z igrami. Že stik z učiteljem, brez vsakega vsiljivega moraliziranja, bo blagodejno vplival na otroke. Prepričan sem, da se bodo otroci prav radi odzvali in se v obilnem številu ude-

ležili takih sestankov, ki morajo seveda kolikor mogoče zanimivi in privlačni biti. Od nas pač to ne zahteva posebne žrtve. Če drug ne, voditelj (ne upravitelj) je gotovo na šoli; lahko pa pridejo tudi druge moči vsaj enkrat med počitnicami na kraj svojega delovanja. Pokažimo, da nam je dobrobit šolske mladine res pri srcu, zbirajmo otroke tudi med počitnicami.

A. Kržišnik.

Plače dunajskega učiteljstva.

Služb. leta	Plača	Stanarina	Opomba
33	12800	2200	Vračunajo se tudi posebna vojna leta. Meščanski učitelji preskočijo prva tri leta. Mesečna draginjska doklada znaša 200 K, za vsakega otroka 50 K. Voditelji in ravnatelji dobivajo 1200 K do 2400 K funkcijske doklade. Dunajska občina plača tudi ves davek.
32	12800		
31	11800		
30	11600		
29	11600		
28	10600		
27	10600		
26	10600		
25	9600		
24	9600		
23	9600	1900	
22	8800		
21	8800		
20	8800		
19	8000		
18	8000		
17	7200	1500	
16	7200		
15	6600		
14	6600		
13	6600	1000	
12	6000		
11	6000		
10	5400	1200	
9	5400		
8	4800		
7	4800		
6	4200	1000	
5	4200		
4	3600		
3	3600		
2	2400		
1	2400		

Naši nazori. Urednik »Popotnika« P. Flere piše v 5.—6. številu »Popotnika« v članku »Nekaj o učiteljski pripravi za pouk«: »V prvi vrsti mislim tu na strokovnostanovske učiteljske zveze. Pojmimo že vendar enkrat, da ne rabimo učiteljskih društev, ločenih po nekakem »političnem« prepričanju. Kar rabimo, je močna stanovskostrokovna organizacija, ki ne bo zastopala le naših stanovskih

koristi; to bodi njen drugi namen. Prvi pa ji bodi, da se z vsemi silami posveti delu v splošni in strokovni nadaljnji učiteljski izobrazbi; duševna korist svojih članov ji bodi najvišji zakon! Osamosvojimo se v tem oziru, prepustimo politične boje političnim strankam, malenkostne osebnosti onim, ki vsled lastnih ambicij brez njih ne morejo živeti; učiteljstvo pa glej, da dobiš iz lastne organizacije to, kar ti je predvsem potrebno: lastno nadaljnjo izobrazbo. Strokovne akademije, splošno in strokovno izobraževalni tečajji, strokovno znanstvena in kulturno pregledna organizacijska glasila so, kar nam mora preskrbovati organizacija v prvi vrsti. — To je tudi naše stališče in le zato se vedno borimo za kulturno svobodo posameznih učiteljev. Pri vodstvu »Zaveze« pa tega nikakor nočejo umeti. Mi smo nekoč predlagali, da prideta v Ljubljano kot nadzornika tov. ravnat. Brinar in Flere, ker ju cenijo vse učiteljstvo kot strokovnjaka v šolski sobi in na pedagoškem polju in smo bili mnenja, da politične zasluge ne delajo dobrih učiteljev in pedagogov. Sedanji voditelji »Zaveze« pa so bili drugega mnenja, so kar barve spreminjali in ju škartirali. Prinesli so pa — Gangla in Jelenca, ki sta v tem oziru med učiteljstvom znana kot precej nedolžna in prava — tabula rasa. Po zgoraj citiranih Fleretovih nazorih sedaj uvidevamo, da gospodje v Ljubljani dobro poznajo svoje »podložnike« in ne ljubijo revolucionarnih duhov. Tov. Fleretu se zna zgoditi, da ga najmlajši urednik »Učit. Tovariša«, ki jadra s polnim parom v starem tiru, proglasi za »klerikalca«. Učiteljstvo opozarjamo na notico »Kulturna neotesanost«, ki jo priobčujemo na drugem mestu.

Brez Boga. Tu tiči usodna zmeta. Šola nikdar ne more biti le učilnica, ampak najprvo vzgojevalnica. Otroci, ki bi jim šola nudila le sadov, kakršne nudi veda, bi bili za celo življenje pahnjeni v največjo duševno revščino in bedo. Veda bistri sicer človekov um, a vzgoja mu krepi značaj. Vzgoje pa si brez morale misliti ne moremo in je tudi docela izključena. Morala pa je zopet najtesneje spojena z vero v Boga. Zato obžalujemo

usodo uboge ruske mladine, ki postane žrtev brezverske šole, obžalujemo usodo ruskega ljudstva, čigar najmanjši sinovi in hčere postanejo plen nasilnega terorja, strahovlade nad mladimi srci.

In vendar tudi ta teror ne bo trajno zmagujoč. Nenaravne so njegove zahteve. Človekovo teženje po božanstvu, ki se izraža v vseh mogočih oblikah bogočastja, je človeštvu prirojeno, tako naravno za človeško dušo, kakor so naravni peteri čuti njegovi. Vera v Boga je v duševnem življenju ravno tako potrebna ko petero čutov v človekovem fizičnem življenju. Kdor v vzgoji prezre to potrebo človeške duše, ta ne bo mogel vzgojiti dobrega človeka. (»Slovenec« z dne 19. junija t. l., št. 139.)

»Čas« prinaša v št. 5.—6. t. l. zlasti za učiteljstvo zanimivo študijo J. Filipiča: O vplivu in odberi štiva — zlasti z ozirom na mladino.

Naša ponavljalna šola. V ujedineni Jugoslaviji ima le še pokrajina Kranjsko poseben nadaljevalni pouk s ponavljalno šolo, a drugod so tega pouka prosti. Ponavljalna šola je v dosedanji obliki vsaj zadnje desetletje zelo dopolnila vrzel za šolski obisk od 12. do 14. leta in dala ljudski šoli zaokroženo celoto. Pregled računice, berila, učnih slik in podrobnega učnega načrta ponavljalnice kaže, kako resno je učiteljstvo gojilo najboljše svrhe in napredno gospodarsko stremljenje pri mladini, ki odhaja v življenje. Pri vojakih je bilo opaziti, da so imeli fantje iz dosedanje ponavljalne šole dokaj širše obzorje, nego oni, ki so dovršili šolo pred preosnovno ponavljalnico. Z ozirom na preustrojitev šolskega zakona je učiteljstvo na zborovanjih vobče mnenja, da se ponavljalnica opusti. Ako se pa namerava ta pouk izrecno za Kranjsko v ti prehodni dobi obdržati, naj se ga posebej in enako nagradi kakor pouk obrtno nadaljevalnih šol.

F. Lužar.

Šolski zakon, ki ga je predložil naučni minister pokrajinskim vladam, je pravi biser birokratskega konjiča, ki so ga zajahali gospodje v Belgradu. Zastopnike Cerkve in ljudstva so pometali iz vseh šolskih korporacij, učiteljstvo in šola pa izročili birokratom. Ako bi ob-

veljal ta načrt, potem gremo vsaj za 50 let nazaj kakor smo bili v Avstriji, vsaj v nemškem delu, ker nas so zatirali iz višjih ozirov. Upamo, da bo o tem načrtu govorila še naša organizacija, naše ljudstvo in zastopniki Cerkve.

V obrambo. V »Slovincu« št. 169 tek. leta je pod psevdonimom »Sveta vojska« objavljen članek »Organizirajmo boj proti sirovosti! Apel vsem dostojnim Slovencem«, v katerem pisec popolnoma neosnovano napada šolo. Piše dobesedno: »Poleg domače vzgoje je prva poklicana delati zoper sirovost (pisec omenja preklinjanje in ostudno govorjenje) šola. Da je po tolikem šolanju — saj so vsi naši vojaki prišli iz moderne šole — da je torej po tolikem šolanju med ljudstvom še toliko sirovosti, je za našo šolo značilno...«

V svoji plemeniti vnemi je člankar vendar predaletč zabredel, da dela sedaj šola odgovorno za vse obžalovanja vredne posledice dolgotrajne vojne. Ali je »edini tujec v Jeruzalemu«, da ne ve, kako se je sirovost med vojaštvom kultivirala kar na debelo in se zanesla tudi med civilno prebivalstvo? Kje je bil takrat? In mladina, kako je bila prepuščena sama sebi in ulici! Šola in njen blažilni vpliv sta bila skoro popolnoma izločena. Moške učne moči so bile večinoma vpoklicane, obisk šole pa je bil tako olajšan, da je bil že naravnost prostovoljen. Polovica šoloobveznih otrok ni obiskovalo šole (po uradnih knjigah!).

Večkrat med vojno, posebno v zadnjem letu se je v »Slovincu« stavila zahteva po oproščenju učiteljstva od vojne službe in po raznih ostrejših odredbah proti podivjanosti mladine. In sedaj naj bo naenkrat šola vsega kriva? To nam je ravno najboljši dokaz, kam bi prišli,

ako bi ne bilo napadene »moderne šole«. Ali dotični člankar vsega tega ne ve?

V članku »Mladi junaki«, ki sem ga objavil ravno v glasilu »Svete vojske« (Zlata Doba, št. 6, 7, 8) in iz katerega člankar tudi uvidi našo vneto za vse dobro, sem obvestil razne težave, ki se delajo učiteljstvu pri težavnem vzgojnem delu, tako da se šole ne more in ne sme kar pavšalno odgovorno delati tudi za slučajne neuspehe. Kar Cerkev v svojem dvatisočletnem obstoju ni mogla doseči, kljub svojemu božjemu znanstvu in očividni božji pomoči, to naj doseže šola v par desetletjih!

Da današnja šola še ni popolna, to vemo vsi in ravno zato so sedaj naši odlični šolniki na delu, da jo reformirajo in izpopolnijo. To nam kaže, da je v najlepšem razvoju. Omenjeni člankar v »Slovincu« nam pa posredno dokazuje tudi potrebo uvedbe posebnih ur za etični pouk na podlagi krščanske etike v ljudski šoli, da se bo mogla gojiti srčna izobrazba v višji meri!

Popolnoma pa se strinjamo v tem, da ne spada šolska mladina v politično pobarvana društva, in smo že na občenem zboru Slom. Zveze sklenili tozadeven protest ter ga poslali na deželno vlado. Ko je izdala vlada ta odlok, se je z vsemi drugimi posvetovala, le ljudskega učiteljstva ni vprašala za mnenje, ki bi ji moralo biti merodajno. Zato moramo tudi tu že naprej zavračati vsak očitek, da bi bila šola kriva sirovosti mladine in ljudstva sploh, ako se kljub svarilu učiteljstva kot poklicanih vzgojiteljev vržejo že šolski otroci v političen vrtinec.

Mi pa vršimo kljub vsem naravnim in umetnim oviram in napadom dalje svojo dolžnost!

Kržišnik Alojzij.



Društvena in stanovska kronika.

Zborovanje podružnice Slomškove Zveze za Gorenjsko (kranjski in radovljiški okraj). Dne 22. maja je priredila podružnica svoje prvo letošnje zborovanje na Brezjah, v prostorih ondotnega prosvetnega društva. Dopoldne že je pripeljal vlak na Otoče tovariše iz kranjskega okraja in mile nam goste iz Ljubljane in ljubljanske okolice. Dopoldne smo zadostili svojim verskim čustvom in točno ob 1. uri je otvoril tovariš predsednik Julij Slapšak zborovanje. Pozdravil je v lepih besedah zbrane člane in članice ter goste. Povedal je vzroke, zakaj je podružnica spala zadnja leta, ter končno podal besedo referentu, predsedniku Slomškove Zveze, Ivanu Štruklju, ki je referiral o delu enquete glede reforme šolskega zakonika. Razvrstil je stvarino v predšolsko dobo; v šolsko dobo; o šolskih korporacijah itd. Referatu je sledila živahna debata. Storili so se važni sklepi, ki naj jih skuša udeležiti centrala.

Za njim je povzel besedo tovariš R. Pečjak, ki je razpravjal o stanovski organizaciji. Referatu je sledila burna debata. Izmed sklepov je najvažnejši oni tovariša Slapšaka: V stanovskih vprašanjih smo si edini in smo pripravljene se zjediniti z »Zavezarji«, slično sklepu novomeške podružnice. Predsednik Slomškove Zveze Štrukelj je pojasnil, »kakšen bodi temelj naše stanovske organizacije«.

Nato je sledilo tajnikovo in ono blagajničarke poročilo, nakar se je vršila volitev novega odbora podružnic, ki je izpadla sledeče: predsednik Julij Slapšak; podpredsednik Pavel Laurič; tajnik Jos. Plečničar; blagajničarka Terezija Kovačič; odbornici gđe. Ana Zevnik in Zemljan. Temu so sledili samostalni predlogi. Tovariš Salberger predlaga, naj se vštejejo dvojna vojna leta. Silvester, zadevno naturalnega stanovanja; Pečjak priporoča, naj učitelstvo ponese misel o Jugoslaviji med narod, to bodi prva naloga našega učiteljstva.

Določeni se za prihodnje zborovanje ljubno na prvi četrtek v juliju, na kar zaključijo tovariši Slapšak zborovanje z »Živijo«-klici na kralja Petra in Aleksandra.

Med zborovanjem je došla brzojavka tovariša urednika »Slov. učitelja«, Fr. Fabince, s sledečo vsebino: »Kvišku srca, neustrašeno naprej za našimi narodnimi in krščanskimi ideali!«

Zborovanje podružnice Slomškove Zveze za ljubljansko okolico. V četrtek, dne 22. maja je zborovala v Ljudskem domu podružnica Slomškove Zveze za ljubljansko okolico. Ker je bil ta sestavek v »Slovincu« zadnji dan pred zborovanjem objavljen, se ga niso mogli vsi člani udeležiti.

Predsednik Janko Bajec, nadučitelj v št. Vidu nad Ljubljano, otvori ob 3. uri popoldne zborovanje.

Po običajnem pozdravu gostov in dvajsetorice članov omenja težko breme, ki tlači Jugoslavijo vsled zasedanja naših notranjskih, goriških in primorskih pokrajin po zemljelačnem polentarju, se spominja tužnega Korotana, kjer še vedno divjajo ljuti boji.

Koliko gorja mora prestajati mili naš narod, in ta kelih trpljenja gotovo še ne bo kmalu izpraznjen. Vendar pa upajmo, da vsaj našim mlajšim zasijsi kdaj v lepi Jugoslaviji svetlejša zarja.

Pa kljub temu se je začel narod živahno gibati in vzhajati iz smrtnege, dolgoletnega spanja. Vse se organizuje: kmet, delavec, obrtnik, uradnik; tudi učitelj ne miruje.

Temu so pričla mnogi sestanki in zborovanja učiteljskih društev. Danes zborujeta podružnici kranjskega in radovljiškega okraja na Brezjah, nedavno je zborovala podružnica kamniška, novomeška, črnomeljska; vse se giblje, vse vstaja.

Najvažnejši predmet, ki ga vse naše podružnice pri svojih zborovanjih obdelavajo, je načrt reforme ljudskega šolstva. Zato prosi predsednik okraj. šol. nadzornika Gabrška, naj zborovalcem pojasni, v koliko je uspelo delo ljudskošolske enquete za reformo šolstva. Podal nam je v prav poljudnem govoru jasno sliko o točkah, ki so za učitelstvo ugodno rešene. Zborovalci so se povsem strinjali z izvajanjem govornikovim in z zadovoljstvom vzeli na znanje njegovo poročilo. Pripomnil pa je, da bodeta pri prihodnjem zborovanju tukajšnje podružnice tovariša predsednik Sl. zveze Ivan Štrukelj in Zvezin tajnik R. Pečjak podala zborovalcem še natančnejše poročilo.

Po tej točki je sledil referat učiteljice Ivane Mihelič iz št. Vida nad Ljubljano »Ugodne in neugodne posledice svetovne vojske za šolo in vzgojo«. Za skrbno sestavljeno poročilo je poročevalka žela splošno priznanje.

Pri zadnji točki (nasveti in predlogi) se je soglasno zahtevalo, da naj 1. je okrajni šolski svet urad zase; 2. da krajni šolski sveti in ponavljalne šole odpadejo; 3. da naj se obdrži naslov voditelj, ne upravitelj; 4. da voditelja imenuje višja šol. oblast; 5. zborovalci radostno pozdravljajo združitev učiteljskih društev v učiteljsko stanovsko organizacijo, pa Slomškova zveza naj kljub temu še deluje in obstoja, kajti dobro vemo, da bo po okraj. učiteljskih društvih še vedno pihala stara sapa. Končno se je vzela na znanje pristop novega člana v Sl. zvezo in izstop drugega člana iz Zveze. Zborovalci

so izrazili željo, naj bi se zopet sešli 5. junija, t. j. prvi četrtek meseca junija. Tudi se je izrekla želja, naj bi se k temu zborovanju povabili še člani litijske podružnice. Sprejeto.

Po običajni zahvali poročevalcem se zborovanje zaključilo.

Nagrobni spomenik so odkrili v četrtek 12. t. m. bivšemu nadučitelju v Radovljici A. Grčarju, ki je več let zastopal učiteljsvo v okr. šol. svetu za radovljiški okraj.

Galicija (Koroško). Za šolarsko knjižnico nima tukajšnja šola niti ene slovenske knjige. Ker od krajnega šolskega sveta nimamo pričakovati v tem oziru nikake izdatne pomoči v dohlednem času, se obračamo do vseh prijateljev mladine s prošnjo, da nam pošljejo nekaj knjig, ki bi jih lahko pogrešali in ki bi bile primerne za šolarsko knjižnico. Vsi eventualni darovi se naj blagovoljivo poslati šolskemu vodstvu v Kranjcah, pošta Galicija, Koroško.

Popravljamo. »Učit. Tovariš« z dne 30. julija 1919 piše v poročilu o zborovanju upravnega odbora Zaveze, da je hotela Slom. zveza preprečiti imenovanje E. Ganglova za višjega šol. nadzornika. To je neresnica in se o tem ni razpravljalo pri nobeni odbojni seji, resnica pa je, da je hotela naša organizacija doseči, da bi bil Gangl imenovan za Štajersko, ker ima na Kranjskem kršč. učiteljska organizacija večino. Sicer pa Gangl sam najbolje ve, da bi še danes sedela v viš. šol. svetu dr. Opeka in dr. Bezjak — ki še nista vpokojena —, on pa v uredništvu »Učit. Tov.«, če bi Slom. zveza samo — molčala in bi vse gromenje »Tovariša« prav nič ne pomagalo. Ali se je šlo pri Zavezi zopet radi ljube osebe? Nam se je šlo za načelno učiteljsko vprašanje in ne morda za — koritce. Ne odkrivajte vendar tako svojih slabosti in povejte svojim ljudem resnico!

Protestiramo! Pri seji upravnega odbora Zaveze je dejal poročevalec — Gangl —, da prihajajo pri centralni učiteljski organizaciji vpoštev le narodne skupine šolstva in učiteljsva, ne pa posamezne stanovske politične organizacije. — Katera je tista »narodna« skupina učiteljsva? Poudarjamo, da je Slomškova zveza danes vsaj tako narodna in stanovska organizacija kakor Zaveza, samo s to razliko, da jasno in brez hinavščine izpoveduje svoja načela. Zaveza pa pod plaščem stanovske organizacije dela med učiteljsvom propagando za — liberalno stranko. Konstatiramo, da v Sloveniji še nimamo skupne učit. organizacije. Na eni strani stoji učiteljsvo s krščanskim programom, na drugi strani pa svobodomišelnost učiteljsvo z liberalnim vodstvom, ki terorizira najmanj polovico socialističnih članov in dvoživk, ki ne morejo do besede radi »demokratskih« volitev v vodstvo potom — delegatov.

Kulturna neotesanost. »Učit. Tov.« piše v števil. 33 tako-le: »Tako n. pr. je še mnogo šol tudi na Kranjskem, ki niso naročnice na ta izborni list (»Zvonček« namreč). Temu so krivi največ naši krajni šolski sveti, predvsem njih predsedniki, ki so večinoma naši — župniki. Ti listu niso prijazni že zaradi narodno-naprednega urednika; zato pri šolskih preliminarnih črtajo »Zvonček« ter vsiljujejo »Vrtec« z »Angelčkom«, ki sta lista pod duhovskim protektoratom in vodstvom. Upamo pa, da bodo bolje v najkrajšem času; kajti bliža se konec krajnim šol. svetom in duhovski komandi v šoli!« — Ali misli mladi urednik »Učit. Tov.«, da bo Gangl izvršil to delo? Če se bo lotil tega nevhvaležnega posla, se bo gotovo obotlokel. Tovarišem v Učit. tiskarni prijateljsko svetujemo, naj ne bodo preveč objestni, ker jih utegne enkrat še glava boleti. Že Solon je menil, da ne kaže hvaliti dneva pred večerom, in vsaj nekaj njegove modrosti pristaja tudi slovenskim pedagogom. Ta subverzivni duh, ki se zopet oglašja v »Tovarišu«, je že pred 20. leti razbil skupno prijateljsko organizacijo, sedaj namerava svojo škodo nadaljevati, ker v isti številki tudi napada predsednika Slom. zveze Štruklja, dasi dobro ve, da mu dela krivico in bi bolje storil, da očetovsko posvari svojega nezrelega obvestitelja.

Goriški zaposlovalni tečaj na drž. učiteljski učilnici v Ljubljani. Zrelostni izpiti so se vršili od 7. do 9. julija pod predsedstvom ravnatelja A. Doklerja. Aprobirani so bili: Delkin Josip iz Cerinjana, Kos Alfred iz Motovuna v Istri, Pelegrini Avgust iz Solkana, Rabič Alojzij z Jesenic, Šulin Matija iz Bovca, Dietz Danica iz Gorice, Legiša Angela iz Cerovlja, Lenardič Ruža iz Kojškega, Možina Marija iz Novega mesta, Plevelj Zora iz Ljubljane, Premrov Jožica iz Martinjaka, Rajšp Magda iz Čušperka, Skok Albina iz Dovjega, Štres Milena iz Temnice, Šetina Anica iz Črnomlja, Trtnik Stanislava iz Ljubljane, Turek Alma iz Planine, Žitko Marija iz Gorice. Zrelostno izpicevalo za pouk na ljublj. šolah so dobile tudi še absolventinje ljublj. dekl. liceja: Miklavčič Antonija iz Ljubljane, Pavlin Antonija iz Črnomlja, Petelin Jožica iz Ljubljane, Potokar Ivana iz Ljubljane, Simčič Viktorija iz Ljubljane, Modrijan Elizabeta iz Zatičine.

Zborovanje podružnice »Slomškove zveze« za kočevski-ribniški-velikolaški okraj: Za tretje svoje zborovanje, si je izbrala podružnica dobrépoljsko dolino, ki se je vršilo dne 26. junija. Kljub deževnemu vremenu in najbolj eksponiranemu kraju, se je zbralo precejšnje število zborovalcev, po številu 24. Takoj po prihodu ljubljanskega vlaka je v dobrépoljski šoli otvoril zborovanje t. č. predsednik Milan Tomšič, nadučitelj v Ribnici. Pozdravil je vse navzoče kot jugoslovanske državljane in stvaritelj srečne bodočnosti v naši mladi državi. Predvsem pozdravlja tov. naduč. Štruklja in tov. Pečjaka,

ki sta se odzvala povabilu. Končno pozdravi še našega priljubljenega g. okr. šol. nadz. Josipa Novaka in še prejšnjega odbornika podružnice g. kaplana Franceta Kovačiča iz Velikih Lašč. Nato sledi poročilo predsednika »Slomškove zveze« tov. Štruklja: Delo v enketi za preosnovno šole. Zanimivemu poročilu, ki je bilo že objavljeno semintja v »Slovenskem Učitelju«, so sledili vsi zborovalci z največjo pozornostjo. Tov. Štruklju najlepša hvala za trud. — Tajnik »Slomškove zveze« tov. Pečjak je govoril o stanovski organizaciji. Koncem poročila se je sestavila sledeča resolucija: »Člani Slomškove zveze, zbrani na sestanku podružnice 'Slomškove zveze' za kočevski-ribniški-velikolaški okraj, dne 26. junija 1919, zahtevajo, naj se združi takoj vse učiteljstvo Slovenije v eno samo strogo strokovno organizacijo, ki naj ima popolno svobodo v vseh kulturnih vprašanjih, kakor tudi svobodo združevati se v kulturnih učiteljskih organizacijah. Ta učiteljska stanovska organizacija naj se čimpreje razširi po vsej svobodni Jugoslaviji«.

Po kratkem poročilu tajnika tov. Schweigerja se je vršila volitev novega odbora. Po predlaganju tov. Keržiča je bil soglasno potrjen sledeči odbor, ki je bil pozneje konstituiran: Predsednik Milan Tomšič, podpredsednik Anton Kadunc, tajnik Viktor Schweiger, blagajničarka Justa Schweiger, odbor- nika Karla Rigljer in Alojzij Intihar.

Z ozirom na vest, da liberalna okrajna učiteljska društva sestavljajo terno-predloge za okr. šol. nadzornike, je zgoraj imenovana podružnica storila isto ter poslala tozadevne predloge centralnemu odboru »Slomškove zveze«.

Nato zaključil predsednik pomembno zborovanje.

Nemške srednje šole. Glede na nemške srednje šole je odločilo poverjenišтво za uk in bogočastje z razpisom z dne 8. rožnika 1919, šte. 2710, naslednje:

Državna nemška gimnazija v Ptuj in nemške vzporednice državne gimnazije v Mariboru se ukinejo.

Državna gimnazija z nemškim učnim jezikom v Ljubljani se pretvori s I. razredom počeniši v realno gimnazijo; v II. do VIII. razr. dosedanjega zavoda pa se sprejmo učenci iz vseh razpuščenih gimnazij z nemškim učnim jezikom.

Nemške vzporednice drž. realke v Ljubljani, ki bi štele prihodnje leto kvečjemu 100 učencev, se opuste.

Na drž. realki v Mariboru, ki se postopoma razvija s slovenskimi temeljnimi razredi, ostanejo začasno nemški razredi od II. do VII.; vanje se sprejmejo nemški učenci iz drž. realke v Ljubljani.

Dijaki I. razreda smejo delati sprejemni izpit v nemškem jeziku samo na drž. realni gimnaziji z nemškim učnim jezikom v Ljubljani.

Predsednik: prof. V a d n j a l, l. r.

III. redna seja Višjega šolskega sveta. V III. redni seji Višjega šolskega sveta dne 12. junija 1919 so se stavili predlogi poverjeništvu v osebnih srednješolskih zadevah. — Oddalo se je več stalnih učnih mest, upokojilo se je več učnih moči, oddalo stalno mesto šolskega kluge na moškem učiteljsku v Mariboru. — Krajna občina Hrastje-Mota se prešla iz šol. okoliša kapelskega v šolski okoliš Volčja vas. — Na osemrazrednih ljudskih s VI. razredom dalje in na meščanskih šolah v Ljubljani se uvede srbo-hrvaščina kot obvezen predmet; sistemizirata se dve učni mesti na I. dekliški ljudski šoli v Ljubljani za pouk v srbo-hrvaščini na deških in dekliških osemrazrednih ljudskih in meščanskih šolah v Ljubljani. — Poroča se o uspehu ureditve učiteljskih plač v območju deželne vlade za Slovenijo in se onim, ki so jim bili poverjeni posli ureditve, izreče priznanje in pohvala. — V območju policijskega rajona v Ljubljani se zaključil šolsko leto za srednje, meščanske in ljudske šole istočasno. — Razpravljalo se je o predlogu na poverjeništvu, naj se preosnuje državna gimnazija v Novem mestu v realno gimnazijo. — Pretresa se predlog na poverjeništvu o enakopravnosti hospitantk na srednjih šolah z rednimi učenci. — Potrde se sklepi učiteljskih zborov o izključitvi nekaterih dijakov.

IV. redna seja Višjega šolskega sveta. Višji šolski svet v Ljubljani je na svoji IV. redni seji dne 17. julija 1919 soglasno odobril in sprejel poslovnik Višjega šolskega sveta, soglasno sklenil resolucijo na poverjeništvu za uk in bogočastje glede končne zakonite uvedbe obveznega telovadnega pouka na vseh šolah po načrtih, ki jih izdeluje posebna enket, ter odobril za poverjeništvu za uk in bogočastje izdelano naredbo o udeležbi mladine pri telovadnih tečajih slovenskih telovadnih društev. — Dalje je sklenil, da se ustanove v šolskem letu 1919/20 po ena deška in dekliška meščanska šola v Ljubljani in Spodnji Šiški, dalje deška in dekliška meščanska šola v Trzinu, pogodno pa se ustanovita meščanski šoli v Ribnici in Ptuj, ako se zaveže šolski ali sodnijski okraj ali vsaj občina za vzdrževanje poslopja in kritje stvarnih potrebščin. — Preuredi se meščanske šole v Mariboru. — Za meščanske šole se sistemizira in takoj razpiše v celem 38 učnih mest ravnatelj in strokovnih učiteljev in učiteljic ter eno mesto učiteljice ženskih ročnih del. — Za meščanske šole se sklene osnovni učni načrt. — Oddalo se je službe nadučitelja v Grosupljem, pri Sv. Jurju v Slov. Goricah, služba učiteljice pri Sv. Rupertu v Slov. Goricah, ter odobrile premetitve dveh učiteljic. — Razpravljalo se je o predlogu na poverjeništvu za uk in bogočastje, da se dovolijo razpisi nekaterih vakantnih učnih mest, ki so sedaj začasno zasedena. — Predlaga se poverjeništvu za uk in bogočastje, da se preosnujeta državni gimnaziji v Ptuj in Celju z novim šolskim letom v realni gimnaziji. — Ugotovila so se

načela, po katerih sme predsedstvo Višjega šolskega sveta podeljevati učiteljem dopuste v izobraževalne namene. — Potrde se sklepi učiteljskih zborov o izključitvi nekaterih dijakov.

Iz mestnega šolskega sveta. O izredni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v ponedeljek, dne 23. junija, in nadaljevala v sredo, dne 25. junija, smo prejeli sledeče obvestilo:

Predsednik proglasi sklepčnost in otvori sejo. Na znanje se vzemo bistvene kurencije. — Naknadno se odobre nekateri dopusti učiteljstva, ki jih je bilo radi nujnosti odrediti iz predsedstva.

Zapisnik zadnje redne seje, ki se je vršila v soboto, dne 10. maja, se odobri brez ugovora. — O razpisu Višjega šolskega sveta glede nadzorstva šolske mladine pri verskih vajah se izvrši daljša razprava. Mestni šolski svet se smatra tu nekompetentnim kaj odrediti, ker stoji na stališču, da je po obstoječih zakonitih določilih ureditev nadzorstva stvar lokalnih konferenc. Pritrjuje pa dodatnemu predlogu, naj bi se obvezne šolarske maše ob nedeljah in praznikih na vseh ljubljanskih ljudskih in meščanskih šolah opustile. — Stanislava Iskra, doslej suplentka na II. mestni deški šoli, se imenuje za dobo potrebe za začasno učiteljico. — Poročila vseh slovenskih ljubljanskih ljudskih in meščanskih šol za šolsko leto 1917/18 se vzemo na znanje in se imajo predložiti Višjemu šolskemu svetu. — Uvažuje se resolucija, naj bi se s prihodnjim šolskim letom po možnosti na vseh šolah uvedel nerazdeljeni dopolnanski pouk, ker prevladuje mnenje, da se s tem dosežajo boljši učni uspehi. — Reši se več prošnji za denarno podporo, ki jih je višjemu šolskemu svetu predložiti s pripočilom, da jim ugoditi. — Naglašaja se potreba, da se preurede nekateri šolski rayoni, da se tako razbremene nekatere šole, ki so prenapolnjene, in da se v tem pogledu šole kolikor mogoče izenačijo. Zadevo naj tekem počitnic uredita administrativni in pedagoški referent po dogovoru s šolskimi vodstvi. — Višjesodno oblastvo je naprositi, naj podrejenim okrajnim sodiščem naroči, da so v svojih sodnih poizvedbah napram šolskim vodstvom preciznejša in konkretnjša. — Mestni šolski svet se pooblasti, pri vojaškem poveljstvu izposlovati, da bi učiteljstva o počitnicah ne klicalo v dejansko vojaško službo. — Višji šolski svet je nujno naprositi, naj revidira imenovanja izza zadnjih desetih let, da se s tem popravi krivica, ki je zadela različne šolnike in šolnice. Obe učiteljski organizaciji naj se pa naprosita, da čimpreje vpošljeta tozadevni materijal, ki se potem predloži Višjemu šolskemu svetu v pospešeno uradovanje. Ker je dnevni red izčrpan in ker se nihče več ne oglasi za besedo, zaključí potem predsednik sejo.

Mestni šolski svet ljubljanski, dne 29. junija 1919.

Zrelostni izpiti na državnem moškem učiteljsku v Ljubljani so se vršili od 3. do 5. julija. Predsedoval je ravnatelj Anton Dokler. Aprobirani so bili redni kandidati 4. letnika: Bitenc Karol iz Ljubljane, Bolhar Alojzij iz Kamnika, Burja Rihard iz Ljubljane, **Debeljak Albert iz Ljubljane** (z odliko), Deržaj Emerik iz Ljubljane, Gallob Rudolf iz Beljaka, Kavčič Ivan iz Ljubljane, Kumelj Metod iz Ljubljane, **Potisek Ivan iz Ljubljane** (z odliko), Prosenc Rudolf iz Ljubljane, Seliškar Anton iz Ljubljane, Strel Alojzij iz Mokronoga, **Trošt Franc iz Vipave** (z odliko), Tscherne Alojzij iz Morobiče, Vidmar Karol iz Ljubljane, Vittori Srečno iz Gorice, **Završnik Rudolf iz Preddvora** (z odliko), Zupančič Jožef iz Novega mesta, **Zabkar Jožef iz Krškega** (z odliko), **Kosanc Pavla iz Ljubljane** (z odliko), Leskovec Amalija iz Blok (z odliko); privatist Prestor Niko iz Ljubljane; hospitant: Grašič Franc iz Ljubljane, Plehan Albin iz Ljubljane, Podržaj Ferdinand iz Ljubljane, **Završnik Stanko iz Preddvora** (z odliko). Med šolskim letom 1918/19 so napravili zrelostni izpit: salezijanec Knific Franc, Torkar Ivan in Weber Alojzij, ki sta bila več let v ruskem ujetništvu, in poročnik Lachainer Ivan iz Postojne.

Zaupnico je izreklo 41 ljubljanskih učiteljev in učiteljic, ki so organizirani v »Slomškovi zvezi«, g. nadzorniku Lavtizarju o priliki njegovega imenovanja k socialnemu skrbstvu, oddelek za zaščito dece. Vsa natolcevanja v »Tovarišu« in drugod so bila narekovana iz zgolj strankarske strasti. Krščanska učiteljska organizacija šteje v Ljubljani 73 članov, tedaj nad polovico učiteljstva. Gospodje pri Zavezi niso upravičeni kričati, da učiteljstvo ne mara nadzornika Lavtizarja. Pa tudi v Zavezi sami je mnogo učiteljev, ki ne odobravajo brezvestne gonje proti vestnemu nadzorniku.

56 abiturientov se je prijavilo v pedagoški tečaj, ki se vrši na ljubljanskem učiteljsku. Med temi je 20 gimnazijskih in 6 realčnih maturantov. Signum temporis!

Prihodnja številka Slov. Učitelja izide sredi oktobra. Ta velja za julij, avgust in september in je zato izdatno obsežnejša. Potem izide zopet redno mesečno.

Kaj se godi na Koroškem? Naše učiteljstvo nam poroča, da se je v Velikovcu ustanovilo menda neko »nadstrankarsko« pedagoško društvo in se je vabilo notri vse učiteljstvo brez razlike prepričanja. Kmalu nato pa so dobili člani poziv, da je njih glasilo le »Učit. Tovariš« in »Popotnik«. Kakšen »nadstrankar« je »Tovariš«, smo malo že danes pojasnili. Opozarjamo, da je vodstvo »Zaveze« in njeno glasilo ekstremno liberalno, in kdor pride na Koroško v tem imenu, naj se ga naši ljudje izognejo v največjem krogu. Zlasti opozarjam našo duhovščino in šol. sestre, da naj bodo previdni, kadar se bratijo s temi apostoli. Na jeziku med, v srcu pa strup. Nekaj je med

njimi tudi poštenih, toda zapeljani so, zato pa je njihova dolžnost, da se zapeljivcev otresejo in hodijo lastno pot.

Sprejemni pogoji za državno zdravilišče na pljučih obolelih v Topoljščici. — Dne 15. junija t. l. se je otvorilo v Topoljščici pri Šoštanju zdravilišče za inicijalne (pričetne) slučaje pljučne tuberkuloze. V to zdravilišče se sprejemajo tuberkulozni otroci od 6. do 15. leta in moški in ženske, predvsem matere do 50. leta, in to v prvi vrsti bolniki z domovinsko pravico v Sloveniji. O sprejemu odloča kuratorij za upravo zdravilišča s sedežem v Ljubljani (poverjeništvu za socialno skrbstvo). Na podlagi prošnje, ki mora biti opremljena z zdravniškim izpričevalom o stanju in natančnem poteku bolezni. (Za revne honorira zdravniška izpričevala kuratorij, posebni formularji za zdravniška izpričevala se bodo razposlala vsem gospodom zdravnikom.) Kuratorij odgovarja prosilcu pismeno glede sprejema, natančen datum pa naznanja zdraviliščni zdravnik bolniku. Bolnik ne sme zamuditi predpisanege roka, ker trpi sicer sam nastalo škodo.

Zdravljenje v sanatoriju traja približno 10 do 12 tednov, vendar se pacienta lahko že prej odpusti, in sicer:

1. če pacient prej ozdravi,
2. če slučaj sploh ne spada v zdravilišče,
3. ako bolnik zahteva odpustitev,
4. če se disciplinarno pregreši.

V zdravilišču obstoja enotna dieta. Oskrbovalni stroški za plačila zmožne znašajo dnevno 30 K; za posebno sobo in ločeno postrežbo pa 40 K. Spremljevalke otrok, ki se pa sprejemajo le za kratek čas in od slučaja do slučaja, to je v omejenem številu, plačajo dnevno oskrbovalnino 25 K.

Med oskrbovalne stroške spadajo tudi vsi zdravniški pripomočki in zdravila (Röntgen, zdravljenje s tuberkulinom itd.).

Polni plačniki naj pošljejo svoje prošnje direktno kuratoriju; oni, ki imajo pravico do dajatev in bolniških blagajn, naj vložijo svoje prošnje potom teh; oni pa, ki so plačala le delno zmožni, ali pa sploh nezmožni, naj pošljejo kuratoriju svoje prošnje potom občine, kjer prebivajo, in naj dokažejo na podlagi lista o imovinskih razmerah, da ne morejo plačevati polnih ali celo nobenih oskrbovalnih stroškov.

Vsak bolnik mora prinesiti s seboj obleko in vsaj dvojno telesno perilo in vse toaletne potrebščine. Vožnjo po železnici do postaje Šoštanj in nazaj plača bolnik sam. Za prevoz od postaje Šoštanj do 3 km oddaljene Topoljščice in nazaj preskrbi upraviteljstvo zdravilišča. Ono daje tudi vsa nadaljnja podrobnejša pojasnila.

Na naslov Višjega šolskega sveta. Nekateri okrajni šolski nadzorniki na Štajerskem zaprišeajo učiteljstvo kar pri zborovanjih učiteljskih društev, ki so včlanjena pri Zavezi. Vodstvo Zaveze je danes ekspozitura liberalne stranke in dobiva zlasti od štajerskega učiteljstva potuho. Zato je naravnost nečuvno, da se v teh agitacijskih društvih vršijo uradne zaprisege. Če bi le en ali pa sploh noben učitelj ne bil član takega društva, je to nedovoljeno. Radovedni smo, kaj ukrene naša šol. oblast!

Koritarstvo na vidiku. Na pomožni šoli IV. mestne deške ljudske šole v Ljubljani je razpisano učiteljsko mesto, in sicer samo za moške, dasi je s tem enakopravnost pokopana. Za to mesto utegnejo prositi tudi starejši prosilci, a da ne bo preveč razočaranja, povemo, da je mesto že vnaprej rezervirano za urednika »Učit. Tov.«. Tako vsaj pripovedujejo po Ljubljani gospodje iz Frančiškanske ulice!

Upravništvo Slov. Učitelja prosi, da vsi izpolnijo priložene položnice, ki za letos ali prejšnja leta dolgujejo na naročnini oz. članarini. To je nujno! Celoletna naročnina je 20 kron.



svete, ki so bili z večino glasov sprejeti, v najkrajšem času odgovarjati odboru zveze na stavljenе predloge oziroma izpeljavati volitve.

§ 17. Dolžnost članov po § 5. b) je točno plačevati letno članarino z naročnino »Jugoslovanskega Učitelja«.

X. Vodstvo zveze.

§ 18. Zvezo vodijo zvezin odbor, razni odseki in občni zbor.

XI. Zvezin odbor.

§ 19. Zvezin odbor je sestavljen iz predsednika, podpredsednika, tajnika in njegovega namestnika ter šest odbornikov.

§ 20. Voljeni morejo biti v zvezin odbor vsak reden ud podrejenih društev, ki je lahko voljen v odbor tega društva. Ako je kdo že odbornik podrejenega društva, mora pri društvu to mesto odložiti.

§ 21. Zvezin odbor voli vsakoletni redni občni zbor za eno leto, in sicer z nadpolovično večino oddanih glasov.

Predsednika si izvoli občni zbor, druge funkcionarje si postavi odbor sam.

§ 22. Ako odstopi kak odbornik pred pretekom enega leta, ostane do prihodnjega občnega zbora mesto prazno.

§ 23. Kdor pri prvem glasovanju ne dobi nadpolovične večine oddanih glasov, je izvesti med onimi 24-imi, ki imajo največ glasov, ožje volitve. Volitve je izvesti po listkih.

§ 24. Predsednik ali v njegovi odsotnosti njegov namestnik zastopa zvezo na zunaj, vodi odborove seje, občne zборе ter zvezine shode in sme pregledati vsekdar društvene knjige, račune in blagajno; in je odgovoren za izvršitev zvezinih sklepov.

Vsak stavljen predlog je dolžan dati predsednik na glasovanje.

Vsi društveni spisi in izkazi, da so veljavni, morajo biti podpisani od predsednika oziroma namestnika in enega izmed odbornikov (tajnik, blagajnik, oziroma namestnika).

Tajnik oziroma v odsotnosti namestnik oskrbuje korespondenco zveze, vodi imenik članov, sestavlja zapisnike ter poroča občnemu zboru o delovanju odbora.

Blagajnik, v njegovi odsotnosti namestnik, vodi blagajnične knjige in oskrbuje blagajno ter poroča o njenem stanju občnemu zboru.

§ 25. Odbor:

- a) sprejema, odklanja in izključuje redne člane, omenjene v § 5. a);
- b) odobruje proti prizivu sprejem ali izključitev rednih društvenih članov, omenjenih v § 5. b);
- c) izvršuje vse sklepe občnega zvezinega zbora, sklepa o stavljenih odsekovih predlogih;
- č) pripravlja občni zbor, ga razpisuje ter mu določa čas, kraj in dnevni red;
- d) prireja zvezine shode;
- e) vodi podrejena društva in jih nadzoruje, da se vrši pri njih delovanje pravilno;
- f) je dolžan vse ukrepe zvezinega odbora takoj sporočiti potom pošte, lista ali občnega zbora vsem rednim pasivnim članom (ter v slučaju odklonilnega stališča teh popraviti ukrepe);
- g) naroča društvom, da izvedejo volitve, ako je potreba poslati od strani zveze v kako korporacijo stalne zastopnike;
- h) voli izmed sebe po enega člana v vsak zvezin odsek;
- i) snuje učiteljska društva z namenom, omenjenim v § 1.;
- j) oddaja na odsekov predlog podpore iz podpornega zaklada;
- k) oskrbuje vse one zvezine zadeve, ki niso izrečno pridržane občnemu zboru;
- l) daje predloge in sklepe odbora ali občnega zbora podrejenih društev, ki so občnega značaja, v pretres vsem podrejenim društvom.

§ 26. Odborove seje se vrše redno štirikrat na leto, in sicer prva do konec meseca novembra, druga do konca februarja, tretja do konca maja in četrta do konca avgusta. Ako zahtevajo trije odborniki, mora predsednik sklicati izredno sejo. Lahko jo pa tudi skliče, če spozna sam to za potrebno.

§ 27. Pravico, prisostvovati odborovim sejам, imajo tudi vsi predsedniki, v njih odsotnosti namestniki podrejenih društev, in kadar je kak odsek predlog na dnevnem redu, tudi člani tega odseka. Vsi ti pa imajo le posvetovalen glas.

§ 28. Odbor je sklepčen ako so bili vsi odborniki, predsedniki društev eventualno odsekovi člani vsaj tri dni preje obveščeni in se udeleži seje vsaj šest odbornikov s predsednikom ali njegovim namestnikom vred. Sklepa se z večino glasov. Predsednik ima glasovalno pravico in odloča pri enakem številu glasov stranka, pri kateri glasuje on.

XII. Zvezini odseki.

§ 29. Zveza ima razne odseke, ki imajo namen proučevati raznovrstne predloge in jih stavljeni zvezinemu odboru v sklepanje.

§ 30. O ustanovitvi odseka sklene občni zbor. Poslovnik si sestavi odsek sam.

§ 31. Poslovnik odobri zvezin odbor, da je veljaven.

§ 32. Vsak odsek obstoji iz predsednika, tajnika in dveh članov. Tri izvoli občni zbor, enega pa zvezin odbor izmed sebe. V odseku morajo biti en zvezin odbornik in trije neodborniki zveze.

§ 33. V odseke je lahko voljen vsak reden član podrejenih društev.

§ 34. Predsednik odseku je vedno odbornik zveze, tajnika si izvoli odsek sam.

§ 35. Funkcijska doba odseka traja eno leto, t. j. do prvega rednega občnega zbora.

§ 36. Vse prepire, ki nastanejo med odsekom in zvezinim odborom, rešuje občni zbor zveze.

XIII. Občni zbor.

§ 37. Občni zbor je sklicati vsako leto vedno enkrat, in sicer najkasneje do konca meseca septembra. Izreden občni zbor sklicuje odbor po potrebi ali pa na zahtevo vsaj tretjine podrejenih društev ali tretjine aktivnih članov.

§ 38. Delovanje občnega zbora:

- a) poročila odbora, t. j. tajnika in blagajnika;
- b) odobrenje letnih računov in volitev dveh pregledovalcev računov izven odbora;
- c) volitev zvezinega odbora;
- č) volitev članov v odseke;
- d) sklepanje o ustanovitvi odsekov;
- e) prememba pravil;
- f) sklepanje o prenehanju zveze;
- g) sklepanje, za katere predloge mora odbor vprašati za voljo članov in ne more sam sklepati o njih;
- h) samostalni predlogi;
- i) rešitev raznih prizivov in pritožb;
- j) določitev članarine za prihodnje poslovno leto.

O točkah e), f) sklepa občni zbor z dvema tretjinama oddanih glasov sicer z navadno večino.

§ 39. Občni zbor je sklepčen, ako je navzoča polovica rednih članov.

§ 40. Ako pri občnem zboru ni ob določeni uri navzoča polovica rednih članov, se vrši pol ure kasneje na istem kraju drug občni zbor, ki je sklepčen brez ozira na število navzočih rednih članov, vendar ta občni zbor ne more sklepati o sledečih točkah § 38. c), č), e), f), g). Vse te točke mora odbor izvesti pismenim potom na podrejena društva, in sicer najkasneje 14 dni po izvršenem občnem zboru. Izid izvršitve naznani v listu »Jugoslovanski učitelj« ali pa vsem podrejenim društvom pismeno.

§ 41. O kraju, času in dnevnem redu morajo biti člani teden dni prej obveščeni.

XIV. Zvezini shodi.

§ 42. Zvezine shode s poučenimi predavanji prireja odbor po potrebi.

XV. Razsodišče.

§ 43. Vse prepire, ki nastanejo iz zvezinega poslovanja ali kako drugače v zvezi in niso izrečno pridržani razsojanju občnega zbora, razsoja neprizivno razsodišče, koje obstoji iz petih članov. Vsaka nasprotujoča si stranka voli v razsodišče dva razsodnika, predsednika razsodnikov pa voli odbor z večino glasov. Le v slučaju, da je odbor nasprotujoča stranka, izvoli predsednika razsodišču občni zbor.

§ 44. Razsodišče mora izreči svojo razsodbo v 14 dneh; razsoja z večino glasov. Predsednik ima glasujočo večino.

XVI. Podporni zaklad.

§ 45. Z zvezo je v zvezi podporni zaklad, namenjen v podporo v šolah nahajajočim se sinovom in hčeram rednih članov.

§ 46. Pravico do podpore imajo sinovi in hčere le tistih rednih članov, ki so najmanj tri leta že člani zveze.

§ 47. Podporni zaklad se nabira:

- a) iz ene tretjine vsakoletnega prebitka;
- b) iz izrecno v ta namen darovanih darov.

XVII. Razpust zveze.

§ 48. Ako bi se zveza razšla ali razpustila, pripade aktivno premoženje zvezi, ki se z enakim namenom ustanovi v teku treh let po razpustu ali razidu, sicer pa še obstoječim podrejenim društvom.

XVIII. Obče določbe.

§ 49. Zvezino leto se prične s 1. septembrom vsakega leta.

§ 50. Zveza ima svoj pečat z napisom »Zveza jugoslovanskih krščanskih učiteljskih društev«.

§ 51. Vse volitve, navedene v teh pravilih, je izvesti pismeno po listkih, le pregledovalec računov voli lahko občni zbor, ako sklene to z večino glasov, z vzklikom.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Židovska steza 4/III. Celoletna naročnina K 20— za društvene člane in nečlane. (Pri društvenih članih je v naročnini vračunjena društvena članarina. Vsak društveni član mora biti naročnik lista.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 2. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino in dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.
